

JOAN VILLARROYA I FONT

VIOLENCIA I REPRESSIÓ A LA RERAGUARDA CATALANA 1936-1939

C. E. H. I.

Tesi Doctoral dirigida pel Dr. Josep TERMES

Facultat de Geografia i Història
Universitat de Barcelona 1988

R. 3627

- SEGONA PART -

ANÀLISI DE LA VIOLÈNCIA I LA REPRESSIÓ

ESTUDI GEOGRÀFIC DE LA REPRESSIÓ

Les víctimes procedents de les nou Règions catalanes guarden una desproporció entre llur nombre total i el pes relatiu en relació a la població de cada Regió respectiva.

La Regió I, que dóna el nombre més alt d'executats (3.483), no és la que té una repressió més alta, sinó que juntament a les Regions II i IX, presenta una característica general de feble repressió en relació al pes de la població dins el país.

El cas de la Regió I abona la idea que la repressió és menor a les zones industrials i en el cas de les altres dues Regions amb comarques frontereres confirmen el fet que la repressió és alta a les zones agràries i disminueix a les comarques frontereres on la proximitat de la frontera permet de fugir als seus habitants.

Les Regions IV i V els executats presenten una mitjana superior a la què els correspondria segons la xifra d'habitants. Dins d'aquestes Regions tenim les dues comarques, La Terra Alta i el Priorat amb la taxa repressiva més alta de tota Catalunya. Són zones on el conflicte rabassaire fou força important i també tenien una tradició de lluita rural permanent i en què alguns aspectes de retard econòmic es manifestaven amb força. La Terra Alta, amb un índex repressiu que quasi quadriplica el global de Catalunya és en molt la comarca amb més violència i repressió del país. El pas i la presència de milicians forasters, fets de caire local de caràcter dretà pel juliol de 1936 a Vilalba dels Arcs i una lluita aferrissada entre forces republicanes a la Fatarella per interessos diferents, provocaren unes actituds irracionals d'alguns membres de Comitès que ens expliquen aquesta taxa repressiva tan alta.

Dins de la Regió VI destaca el fet repressiu de les comarques de la Cerdanya i Osona. En la primera és conseqüència del domini que sobre la comarca, sobretot a Puigcerdà, exerceix "El Cojo de Màlaga" i que finalitzarà amb l'enfrontament armat amb la defensa dels valors republicans

que li oposen des de Bellver de Cerdanya. A la comarca d'Osona la forta taxa repressiva s'explica per la forta persecució contra les persones que sustenten tradicionalment el poder a la comarca molt lligades al Tradicionalisme i l'església.

En el cas de la Regió VII les dues comarques amb uns índexs més alts de repressió són les que es mouen en l'eix industrial i miner del Llobregat i el Cardener (Bages i Berguedà). La Regió VIII, exceptuant l'Urgell, té una taxa repressiva molt elevada que s'explica pel domini que des de la capital, Lleida, exerciren els elements revolucionaris més extremistes o enèrgics partidaris d'una cirurgia social profunda i que repercuteix en tota la zona rural on en molts de pobles es viu una conflictivitat permanent per la irregular situació econòmica, sovint negativa, que porta a uns enfrontaments socials, polítics i gairebé diríem personals manifestos. També cal ressaltar la persecució religiosa que incideix fortament en algunes de les comarques com és el cas de la Segarra.

A part de la repressió que hem situat a cada comarca i Regió, hem separat de les mateixes les execucions col·lectives del final de la guerra i d'alguns fets puntuals de violència com seria l'execució de 20 quintacolumnistes a les Costes de Garraf el mes d'abril de 1938.

ORIGEN COMARCAL DELS EXECUTATS

Comarca	Executats	% Regió	% Catalunya
<u>Regió I</u>			
(54,6% de població de Catalunya)			
Baix Llobregat	211	6,1	2,5
Barcelonès	2.498	71,7	29,9
Maresme	245	7,0	2,9
Vallès Occidental	399	11,5	4,8
Vallès Oriental	130	3,7	1,6
Total	3.483	(100)	41,7
<u>Regió II</u>			
(10% de població de Catalunya)			
Alt Empordà	162	24,4	1,9
Baix Empordà	101	15,2	1,2
Garrotxa	89	13,4	1,1
Gironès	210	31,6	2,5
Selva	103	15,5	1,2
Total	665	(100)	7,9
<u>Regió III</u>			
(6% de població de Catalunya)			
Alt Camp	98	15,0	1,2
Alt Penedès	163	25,0	1,9
Baix Penedès	69	10,6	0,8
Garraf	89	13,6	1,1
Tarragonès	235	35,9	2,8
Total	654	(100)	7,8

Comarca	Executats	% Regió	% Catalunya
<u>Regió IV</u>			
(4,4% de població de Catalunya)			
Baix Camp	203	37,4	2,4
Conca de Barberà	100	18,4	1,2
Priorat	106	19,5	1,3
Ribera d'Ebre	134	24,7	1,6
Total	543	(100)	6,5
<u>Regió V</u>			
(4,1% de població de Catalunya)			
Baix Ebre	228	42,1	2,7
Montsià	87	16,0	1,0
Terra Alta	227	41,9	2,7
Total	542	(100)	6,5
<u>Regió VI</u>			
(4,1% de població de Catalunya)			
Cerdanya	52	11,7	0,6
Osona	316	71,0	3,8
Ripollès	77	17,3	0,9
Total	445	(100)	5,3
<u>Regió VII</u>			
(6,7% de població de Catalunya)			
Anoia	127	20,4	1,5
Bages	333	53,5	4,0
Berguedà	128	20,5	1,5
Solsonès	35	5,6	0,4
Total	623	(100)	7,5

Comarca	Executats	% Regió	% Catalunya
<u>Regió VIII</u>			
(7,9% de població de Catalunya)			
Garrigues	153	14,8	1,8
Noguera	159	15,4	1,9
Segarra	128	12,4	1,5
Segrià	523	50,6	6,3
Urgell	71	6,8	0,8
Total	1.034	(100)	12,4
<u>Regió IX</u>			
(2,1% de població de Catalunya)			
Alt Urgell	89	53,3	1,1
Pallars Jussà	57	34,1	0,7
Pallars Sobirà	11	6,6	0,1
Vall d'Aran	10	6,0	0,1
Total	167	(100)	2,0

ORIGEN COMARCAL DELS EXECUTATS

Situant la víctima, sempre que hem pogut, al seu lloc d'origen, el pes important de les comarques rurals apareix amb més claredat malgrat que el seu nombre d'habitants sigui inferior al de les comarques industrials.

A la Regió I podem veure com es destaca el pes que suposen els afusellats procedents del Barcelonès: el 29,9 per cent del total del Principat, o bé el 71,7 per cent dels procedents de la mateixa Regió. Cal, però, valorar que el seu nombre, juntament amb les altres comarques de la Regió I, no suposa (41,7 per cent) una relació gens aproximada amb el pes que té la seva població en el conjunt català (54,6 per cent), aspecte que palesa una superioritat de les xifres de víctimes que sofreix el país respecte a les que tenen les zones més industrials. Dins de les comarques d'aquesta Regió destaca el Vallès Occidental amb un 11,5 per cent del total regional i un 4,8 del total de Catalunya.

Les comarques de la Regió II tenen una repressió en que el tant per cent de víctimes (7,95 per cent) és més baix que el de població (10 per cent del total de Catalunya). Dins d'aquesta Regió destaca el pes específic del Gironès (31,6 per cent) i l'Alt Empordà (24,4 per cent). La Garrotxa, comarca situada a l'interior i fronterera, és la que té dins la Regió un percentatge més baix de víctimes (13,5 per cent).

La Regió III és una zona on les comarques sofreixen una repressió alta, superior a la mitjana de Catalunya, llevat del Garraf. Amb un 6 per cent de la població de Catalunya la Regió III, té un 7,8 per cent del total de víctimes de Catalunya. El Tarragonès i sobretot per la presència de la capital, Tarragona, aporta més d'un terç dels executats regionals (35,9 per cent) i un 2,8 per cent del total català. L'Alt Penedès, amb un conflicte rabassaire permanent, aporta un 24,9 per cent del total regional i el 0,8 del total català. En aquest cas és l'alta taxa re-

pressiva (4,4 per mil) la que ens mostra la conflictivitat social de la comarca.

La Regió IV té una de les taxes repressives més altes de Catalunya (4,2 per mil) i la segona comarca amb un més alt índex repressiu de tot Catalunya, el Priorat (5,9 per mil). Amb un 4,4 per cent de la població catalana té un 6,5 per cent de les víctimes. Les taxes repressives ens mostren que són les comarques interiors on el pes de la repressió és més elevat. Amb tot el Baix Camp aporta un 37,4 per cent del total d'executats de la Regió IV, seguit per la Ribera d'Ebre amb un 24,7 per cent.

A la Regió V l'equilibri que sembla haver-hi entre les comarques del Baix Ebre i la Terra Alta desapareix en valorar que la Terra Alta no suposa sinó una quarta part de la població, que veu una repressió en el tant per cent regional del 41,9. Aquesta comarca vinícola situada a l'interior coneix una repressió que trenca qualsevol mitjana regional o comarcal i fets d'enfrontaments als inicis de la guerra (Vilalba dels Arcs) o durant aquesta (La Fatarella) expliquen les altes taxes repressives de la comarca.

També tenen en aquesta Regió i sobretot al Baix Ebre molta incidència les repressàlies desencadenades en el moment en què la comarca es converteix en front de guerra.

La Regió VI, tot i l'alta taxa repressiva de la Cerdanya (4,6 per mil), és determinada absolutament pel pes de la comarca d'Osona, que té un 71,0 per cent del conjunt de víctimes de la Regió i un 3,8 per cent del total de Catalunya. Sobre una població regional que representa el 4,1 per cent del total català té un 5,3 per cent dels repressaliats a Catalunya.

La Regió VII marca un cert equilibri entre el pes de la població del Principat (6,7 per cent) i la xifra de víctimes que hi tindrà (7,5 per cent). Aquesta és exactament la mateixa proporció que es donarà en la repressió de la postguerra. Les comarques industrials i mineres alhora

que rurals del Bages i el Berguedà aporten el número més alt de víctimes. Dins del conjunt regional el Bages aporta el 50,6 per cent de les víctimes. El Solsonès, amb un cert tancament de comunicacions i un grau superior de tradicionalisme veu augmentar la seva taxa repressiva en el moment final de la guerra. Aquest mateix fenomen afectarà profundament al Berguedà on les morts produïdes al final de la guerra són superiors a les que es van produir als primers mesos de la mateixa.

La Regió VIII és un conjunt de comarques d'una manifesta i similar activitat rural predominant. Solament, i encara poc, Lleida tenia algunes activitats no tan agràries, però aleshores la capital del Segrià era més aviat el reflexe de les comarques i d'una funció de capital provincial que no pas de la derivada d'activitats industrials.

A la Regió VIII eren paleses una tendència que anava cap a la millora a les zones on l'aigua permetia un regadiu i de les planes de les terres de ponent, i una situació d'agreujament i confrontació allà on no hi havia esperances d'una superior situació econòmica i on existia una situació econòmica regressiva. Hi hauria en el primer cas el Segrià, l'Urgell i després la Noguera, i en el cas regressives, econòmicament, comarques de secà de les Garrigues i la Segarra. Aquí existia també l'antecedent de l'octubre de 1934, en què els enfrontaments van ser més durs, lògicament, allà on la diferència entre els grups socials i econòmics es donava amb més claredat. En alguna de les comarques, com les Garrigues, es donaren forts enfrontaments polítics i socials entre els sectors antifeixistes que arribaren a convertir-se en una petita guerra civil a Cervià.

La Regió IX és, a tot l'estudi, la més marginal i alhora la que ens permet de veure més bé el caràcter de la repressió a les zones rurals. El seu pes és poc important en l'aspecte de poblament (2,1 per cent) i en el repressiu (2,0 per cent). Amb tot hem de destacar que la comarca

de l'Alt Urgell té una taxa repressiva del 4,5 per mil i en ella hi trobem el 53,3 per cent de les víctimes de la Regió. Fins i tot el Pallars Jussà s'apropa molt a la mitjana general de Catalunya.

Dins d'aquesta Regió hi ha zones que s'escapen absolutament del fet repressiu per llur marginació total i n'hi ha d'altres en què es necessita un mínim d'activitat social o política perquè es manifesti la repressió. El fet de convertir-se la Regió IX en front de guerra a partir de la primavera de 1938 incidirà fortament en la vida de les comarques i ferà que el fet repressiu es perllongui fins al final de la guerra.

En resum tenim que les comarques rurals aporten la majoria relativa de les persones que seran afusellades a Catalunya. Per tant la violència i repressió és més dura a les comarques interiors que no a Catalunya. Dins d'aquestes comarques de l'interior les dedicades especialment a l'economia vinícola o amb problemes d'arrendament són aquelles en què el pes repressiu serà superior. Dins d'aquestes comarques es donen forts enfrontaments personals directes i alhora entre les diverses opcions que la situació revolucionària plantejava.

Aquestes són les característiques que es donaren també a la postguerra on el pes de les comarques rurals encara s'accentua més i treient evidentment la violència generada pels enfrontaments entre els grups del camp antifeixista. El nou estat era monolític.

BAIX LLOBREGAT

La comarca té una taxa de repressió del 2,3 per mil, inferior a la mitjana catalana, del 2,9 per mil. És poc més alta que la mitjana de la Regió I (2,2 per mil), característica pròpia d'una zona on, encara que el pes de la societat rural és força important, palesa ja la presència cada vegada més significativa de la indústria que s'està imposant.

Excepte quatre municipis, tots tenen víctimes. A destacar l'alt índex del Papiol (7,8 per mil), Olesa de Montserrat (5,4 per mil) i Cervelló (4,3 per mil). En el conjunt de la comarca apareix permanentment el conflicte entre catòlics, tradicionalistes i conservadors -entre ells obrers i jornalers- i el món sindicalista i republicà agreujat pels conflictes socials durant el període republicà i l'exercici del poder durant la dictadura del general Primo de Rivera.

Els grups professionals més represaliats són el conjunt de pagesos, jornalers, paletes, obrers i assalariats diversos. Cal significar que els religiosos, al costat dels propietaris i industrials, abasten poc més d'una quarta part de les víctimes (28%).

Hi ha correlació entre el pes polític de la militància conservadora i tradicionalista i la repressió que sofreix.

S'ha de remarcar la dura actuació del comitè de Molins de Rei, que actua més enllà de la pròpia comarca, i el pas del qual deixa una petja de violència sovint no acceptada pels propis comitès locals. En algun cas fins i tot s'arriba a un enfrontament armat directe com a Pallejà.

Als pobles més propers a Barcelona i l'Hospitalet hom esmenta l'anada del comitè de la Torrassa, en actes de violència gratuïta, que no beneficiaven gens la causa revolucionària o republicana.

La cadència repressiva té el seu punt més alt pel mes d'agost, fet que provoca que en els dos primers mesos del període revolucionari es produïssin més de la meitat de les represàlies.

BARCELONÈS

La comarca del Barcelonès té un índex de repressió (2,1 per mil) inferior a la mitjana de Catalunya (2,9 per mil).

Barcelona determina el caràcter repressiu no solament de la comarca, sinó de tot el país. La repressió que s'exerceix a la ciutat comtal, gairebé una tercera part de la de tot Catalunya, abasta tots els aspectes repressius que dins aquest treball hem analitzat. Víctimes d'incontrolats, de les patrulles de control i de les txeques, consells de guerra, tribunals populars, represàlies dels fets de maig de 1937, tribunals d'alta traïció i espionatge, enfrontaments interns entre les diferents organitzacions polítiques i sindicals, represàlies per fets de guerra, execucions del SIM...

L'Hospitalet de Llobregat i Badalona que eren, i són, les altres poblacions més grans de Catalunya, presenten una repressió molt menor que no la capital. Igualment podria dir-se de la resta a excepció d'Esplugues de Llobregat, poble aleshores de fort component pagès amb un nivell petit de població.

La capital de Catalunya és reflex i eco de tot el tràgic component repressiu en què es mourà el país a partir de l'aixafament de la revolta militar de juliol de 1936.

La repressió contra l'estament religiós és clara, amb el 18,7 per cent de les víctimes és el conjunt més perseguit. També s'ha de tenir en compte que molts religiosos de tot Catalunya cercaren refugi a la capital, i allà foren descoberts i occits.

Del component de revolució social i de classe n'és prova el percentatge de represaliats que suposen els qui tenen de professió comerç, botiguers, autònoms i

industrials, propietaris, directors; als quals caldria afegir encara els professionals.

Cal, però, destacar un fet cabdal, la suma de professions assalariades, o sigui, les formades per obrers, jornalers, peó, pagès; per escriptors, empleats, dependents; per tramviari, ferroviari, xofer, taxista; per contractista, paleta, pintor i per les de mestressa, cosidora, minyona, majordoma, suma el segon grup social més colpit per la repressió. És la prova més fefaent de la guerra social i ideològica que viu la reraguarda catalana, és també el lloc on hi ha més vida política i social.

Les disputes socials que es donaren durant el període republicà en diferents indrets laborals de la ciutat de Barcelona, com el port i els tramvies, afloren violentament en el moment en què es trenca la dinàmica social fins aleshores existent. D'aquí l'elevat nombre d'obriers del port i treballadors subsidiaris i tramviaris que ens apareixen entre les víctimes de la repressió.

La dada principal de la militància és que només en coneixem el 10 per cent. A Barcelona, capital política de Catalunya i seu de les institucions de govern del país, no apareixen en general, entre les víctimes de la repressió, els dirigents ni els militants més destacats de la Lliga Catalana, partit més important de la dreta. Això és així perquè pogueren marxar davant el temor de represàlies, sovint amb la complicitat de persones de la Generalitat o properes a ella, tot i l'escàs poder real que tenia. Fet que palesa, encara més, la coratjosa acció si tenim en compte que molts dels qui ajudaren a salvar vides, hagueren de fugir ells mateixos davant el perill que corria la seva pròpia existència.

Del percentatge conegut, la gran majoria és gent del Sindicat Lliure o Tradicionalistes i Requetès entrelligats entre si des dels anys 20. Aquí tenim una referència clara de la continuïtat de la lluita pel control sindical

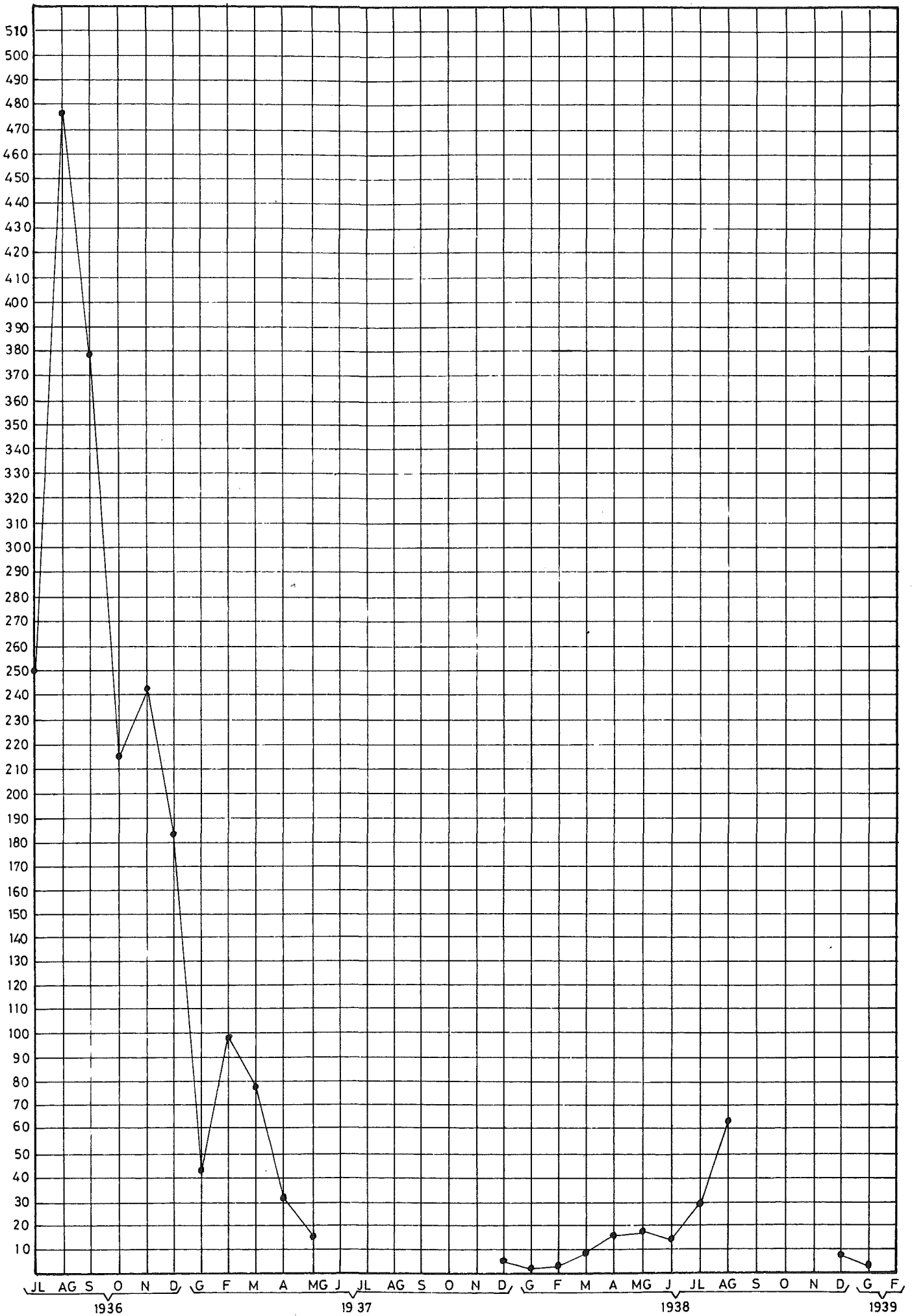
dins el món obrer entre els habitualment coneguts com "L'únic" i "El Lliure". Aquest cas ens queda reflectit a Badalona, on els homes de la Patronal lligats al Sindicat Lliure i els pistolers lligats a aquest són perseguits i executats.

Entre els Tradicionalistes i Requetès també s'ha d'incloure els implicats directament en l'intent sediciós del 19 de juliol.

La militància de Falange prové del grup d'extrema dreta lligat a l'intent del cop d'estat militar, suport civil centrat bàsicament a la ciutat de Barcelona i format primordialment per persones lligades a l'Administració de l'Estat a Catalunya i petits nuclis d'estudiants universitaris.

La cadència repressiva del Barcelonès ens mostra un alt nivell repressiu els tres mesos de la guerra, tot i que gradualment va descendent encara manté un nivell elevat, i els dos primers mesos de 1937 encara torna a pujar, fins a desaparèixer després dels fets de maig de 1937. La cadència de l'any 1938 ens mostra el conjunt de gent que foren executats per sentència del Tribunal d'Espionatge i Alta Traïció de Catalunya i que, com es veu, augmenta gradualment fins a arribar al mes d'agost quan, en un sol dia, foren executades més de seixanta penes de mort. Els executats del mes de desembre ho són també per sentència del mateix tribunal.

Cadència repressiva del Barcelonès

EL MARESME

Aquesta comarca té un índex repressiu (2,4 per mil) per sobre de la mitjana regional (2,2 per mil) i per sota de la mitjana catalana (2,9 per mil).

Una característica dels nuclis urbans d'aquesta comarca és el seu desdoblament entre els situats a la mateixa línia de la costa i els situats a l'interior. Precisament aquests darrers estan menys poblats i els 7 pobles de la comarca on no hem localitzat cap víctima són d'aquesta zona.

Si traiem el cas excepcional de Sant Vicenç de Montalt, on la taxa repressiva és desmesuradament alta (45,2 per mil), però que és deguda a la repressió religiosa -les 40 víctimes són religioses-. Tenim que foren els nuclis al voltant dels 5000 habitants on es donaren els índexs repressius més alts, destacant Canet de Mar amb un índex (8,2 per mil) molt per sobre dels que es donaren en altres localitats on hi havia un clar desenvolupament industrial (en el cas de Canet el gènere de punt) i que no s'explica si no és per les tensions socials entre els sectors més oprimits i els sectors hegemònics, i el fet que els sectors revolucionaris reformessin la seva postura radical els mesos de setembre i novembre efectuant represàlies contra elements destacats dels sectors hegemònics.

La capital, Mataró, té un índex repressiu (1,4 per mil) molt més baix que la resta de la comarca i molt més baix que altres poblacions similars d'arreu de Catalunya. El fet és que a Mataró les autoritats revolucionàries procuraren controlar al màxim el procés revolucionari i Joan Peiró, des de les planes del diari "Llibertat" encetà una dura lluita contra els assassinats i qualsevol acte que, per més que es titllés de revolucionari, no amagava altra cosa que una voluntat destructiva

i venjativa que en res no ajudava la veritable revolució.

Les víctimes de la guerra a la reraguarda a la comarca del Maresme són essencialment:

Religiosos (44,5%) malvistos per la seva funció dins la societat. En aquest cas l'alt percentatge s'explica per la presència de nombrosos ordes religiosos que tenien algun convent o col·legi a la comarca.

Industrials, directors de fàbrica i propietaris que representaven els interessos de les classes benestants.

Militars, ja que a Mataró hi havia el regiment d'artilleria núm. 8, que el 19 de juliol es va rebel·lar, i a qui la població tendia a responsabilitzar de la guerra i de les seves conseqüències.

Persones que ocuparen càrrecs polítics durant la Dictadura, o que actuaren en el sometent, o bé acusats de participar en la repressió desencadenada després dels fets d'octubre de 1934.

Altres víctimes ho foren per la seva situació econòmica o per fets que puguin entrar en interessos de caire personal o familiar. Aquest seria el cas dels assassinats pel mes de febrer a la ciutat de Mataró. També les contradiccions i enfrontaments entre els diferents partits i sindicats, que tenen un reflex a la comarca en diverses execucions en alguns pobles (Arenys de Mar, Tordera, Calella i Malgrat de Mar).

Cal remarcar que entre les víctimes de la comarca hi ha Fèlix Graupera, President de la Patronal durant l'època més aguda d'enfrontaments socials, àdhuc armats, a Barcelona (1919-1923). També el seu xofer, membre del Sindicat Lliure aquests anys esmentats, fou mort a Tiana.

Una altra característica a remarcar d'aquesta comarca és que pel mes de novembre fou quan es represalià més gent. Concretament un 25% del total de gent executada ho fou aquest mes, entre ells els 40 gabrielistes de

Sant Vicenç de Montalt. L'única explicació plausible que trobem per a aquest fet, i més si tenim en compte que fins aquell moment els monjos residien a "Can Valls" sense que ningú els molestés, és que amb la desaparició dels comitès i la formació dels nous ajuntaments, l'única solució que tenien alguns grups que fins aleshores detentaven el poder i que ara el podien perdre, era foragitar els gabrielistes i col·lectivitzar la seva extensa propietat. Ara bé, els encarregats d'aquest foragitament, comitès foranis, s'enduren els monjos cap a Barcelona i els seus cadàvers van aparèixer a Montcada un cop finalitzada la guerra.

La militància esbrinada a la comarca és molt baixa, 12,7%, i encara alguna informació com l'adscripció política de gent de Canet de Mar a Renovación Española no és del tot fiable. En tot cas, resta com a militància majoritària la d'aquest polític esmentat i el de la Lliga Catalana.

VALLES OCCIDENTAL

La comarca té l'índex de repressió (2,7 per mil) més alt de tota la Regió I i similar a la mitjana de Catalunya (2,9 per mil). Això ve determinat per l'elevada repressió de Terrassa. La quarta ciutat de Catalunya, d'economia bàsicament industrial, pateix un enfrontament directe entre els nous detentors del poder i la burgesia industrial -salistes i lligaires- i el grup conservador i catòlic molt lligat al tradicionalisme que, a més a més, destacava pel seu activisme polític i la seva col.laboració en la revolta armada del 19 de juliol.

A Sabadell, ciutat de població i característiques semblants a Terrassa, amb una trajectòria de lluites socials similars i amb grups coneguts que propagaren el terror en el període revolucionari, el nivell de repressió és molt més baix.

Cal ressaltar l'actuació dels comitès de Montcada, Cerdanyola i Ripollet, formats a redós de les fàbriques de l'Asland a Montcada i la Uralita a Cerdanyola, molt marcats pels enfrontaments revolucionaris de l'any 1933 amb la proclamació del comunisme llibertari a Ripollet i a la consegüent repressió que aprofundeix més les diferències polítiques.

El caràcter de cruïlla de carreteres de Montcada i el contacte amb els més diversos comitès i patrulles de control esperonen l'acció repressiva dels homes d'acció del poble, col.laborant amb els piquets d'execució que actuaven al cementiri i que van convertir aquest indret en el lloc de Catalunya on foren occides més persones.

Els religiosos foren els més represaliats en l'ampli ventall de professions afectades per la repressió. El conjunt del que podem considerar burgesia industrial i mercantil, així com propietaris agraris, és el que

palesa l'agut enfrontament social de la comarca. També s'ha de significar la repressió sobre encarregats tècnics i obrers propers políticament a aquests grups socials.

Lògicament predomina entre les víctimes la militància de tradicionalistes i requetès; després la de la Lliga. Destaca el percentatge global de militància conservadora contrarevolucionària, lligada a partits polítics d'abast estatal.

En la cadència repressiva, la gradual disminució queda trencada pel mes de febrer de 1937. Esporàdicament fins al final de la guerra apareixen represàlies individualitzades.

VALLES ORIENTAL

L'índex repressiu de la comarca (2 per mil) és el més baix de la Regió I (2,2 per mil) i encara més baix que la mitjana de Catalunya (2,9 per mil).

La repressió que té Granollers (2,4 per mil) és superior a la de la comarca. En una tercera part dels seus municipis no hi ha repressió; a la resta els nivells més alts de repressió es donen a pobles de més de 1000 habitants, a la Garriga (4,4 per mil), on hi ha manifestacions populars en el decurs de la guerra, indicatives d'un distanciament entre els òrgans dirigents de la vila i la població; a les Franqueses del Vallès (3,8 per mil); Sant Feliu de Codines (3,6 per mil) i la Roca (3,4 per mil).

Les tensions viscudes entre les organitzacions sindicals i polítiques i els homes a la rera guarda catalana durant la guerra civil foren molt presents al Vallès Oriental. Així, podem esmentar casos d'aquest caire a la Garriga, Granollers, Mollet, Sant Celoni, Sant Feliu de Codines i Santa Eulàlia de Ronçana.

El grup social més represaliat fou el religiós; és el conjunt, però, de comerç, propietaris i industrials el que abasta una quarta part del total de les víctimes. Després una variada presència de professions de significació popular: pagesos, jornalers i oficis molt lligats al medi rural.

Durant la guerra també es donaren, sobretot a la zona del Montseny, una sèrie d'enfrontaments entre els emboscats i les autoritats republicanes, que ocasionaren morts.

La militància tradicionalista i de la Lliga ocupen més de la meitat de les que coneixem, és significativa, però, la pertanyent a la CEDA i UP. La militància d'esquerres

és resultat de les víctimes que es produïren en els diversos enfrontaments interns citats.

La repressió no desaparegué de la comarca fins pel maig de 1937, el seu punt més alt fou durant el mes de setembre. De forma esporàdica apareixen execucions pel mes de març de 1938 i més dura encara pel gener de 1939, durant la retirada de les tropes republicanes.

ALT EMPORDA

És una comarca amb l'índex repressiu (2,4 per mil) per sota de la mitjana catalana (2,9 per mil), però una mica superior a la mitjana regional (2,3 per mil).

L'Alt Empordà és una comarca molt disseminada, amb poblament de petits nuclis que abasten tot el territori, presidida per una ciutat important com és Figueres i una llarga tradició política, sobretot en el camp del republicanisme federal.

A les poblacions de menys d'un miler d'ànimes és on hi ha els índexs repressius més alts de tota la comarca. En aquestes petites localitats és on trobem més l'aspecte que caracteritza la guerra i la postguerra: aquesta mena d'enfrontament personal que arriba fins a la mort de l'individu.

Del total de 72 municipis de la comarca, solament a 44 es produïren víctimes.

Entre els pobles superiors a dues mil persones destaca la repressió de Castelló d'Empúries, on a l'inici de la guerra esclataren totes les tensions acumulades durant el període republicà, tant a nivell de política municipal, com les ocasionades per les represàlies posteriors als fets d'octubre de 1934.

En ser una comarca fronterera hi apareix un conjunt de comitès per tal de dominar-la i la presència de molts milicians foranis per tal de controlar la comarca i els pobles mariners del nord. El comitè i el centre de decisió política més important es trobava a Figueres i seria al castell d'aquesta ciutat on serien executada una gran part de les víctimes d'aquesta comarca empordanesa.

Amb tot, dins la comarca es movia un dels comitès més durs de tot Catalunya. Ens referim al comitè d'Oriols, municipi de Bàscara, que controlà una part important de l'Empordà i el Gironès i que fou l'encarregat de la persecució i l'eliminació física dels enemics del nou ordre revolucionari d'acord, però, amb els comitès locals que eren els que assenyalaven les víctimes. La seva actuació supera l'abast regional i les seves accions arribaren a indrets força variats de Catalunya.

La composició d'aquest comitè era molt heterodoxa i les contradiccions entre els seus membres afloraren pel maig del 37 amb enfrontaments entre ells.

Durant els fets de maig la presència de les milícies de la costa, sota el poder de la CNT-FAI, motivà una forta repressió a Cadaqués i Port de la Selva que afecta fins i tot a destacats militants republicans i catalanistes.

Més d'una tercera part de les víctimes són religiosos, grup social que apareix repetidament represaliat a quasi tots els pobles de la comarca on hi ha execucions. Tret que és fruit del fort arrelament que l'anticlericalisme tenia a l'Empordà.

El ventall de professions més afectades per la repressió inclou els propietaris, comerciants i professions liberals.

En el conjunt de la militància concreta apareixen des de membres de partits de centre-dreta fins a l'extrema dreta. L'alta militància de la CEDA ens demostra el desplaçament que dins els nuclis de propietaris rurals hi hagué a partir dels resultats electorals de febrer de 1936, encara que aquest procés s'inicià anteriorment en considerar aquests nuclis que la política de la Lliga era poc bel.ligerant en la defensa dels seus interessos.

La localització del llistat d'afiliats o simpatitzants de la CEDA explica encara més aquesta repressió concreta.

És en els primers mesos quan s'exerceix la violència contra aquests grups socials enemics de la causa revolucionària i republicana. Depassat aquest període, es produeixen fets de violència pel març i durant els fets de maig de 1937. Fins al moment final de la guerra no es tornen a produir fets similars, això sí, en un grau molt menor i en diferent context.

POBLACIO	HABITANTS	VICTIMES	%.
Agullana	1.142	7	6,1
Avinyonet de Puigventós	518	1	1,9
Bàscara	884	3	3,4
Biure d'Empordà	419	1	2,4
Boadella	521	2	3,8
Cabanelles	813	2	2,5
Cabanes	742	1	1,3
Cadaqués	1.315	13	9,9
Campmany	753	2	2,7
Castelló d'Empúries	2.297	21	9,1
Cistella	589	1	1,7
Colera	656	2	3,0
Darnius	928	1	1,1
Dosquers	168	1	6,0
L'Escala	2.489	1	0,4
Figueres	14.738	27	1,8
Fortià	539	1	1,9
Garrigàs	679	5	7,4
Garriguella	840	1	1,2
La Jonquera	1.319	3	2,3
Lledó	919	1	1,1
Llançà	2.103	8	3,8
Llers	998	2	2,0
Maçanet de Cabrenys	1.252	1	0,8
Masarac	371	1	2,7
Palau de Santa Eulàlia	196	2	10,2
Pau	485	5	10,3
Perelada	1.228	3	2,4
Pedret i Marçà	185	1	5,4
Port-Bou	3.092	2	0,6
Port de la Selva	1.045	5	4,8
Roses	2.823	10	3,5
S. Llorenç de la Muga	457	1	2,2
S. Mori	204	1	4,9
S. Pere Pescador	1.122	4	3,6
Siurana d'Empordà	270	1	3,7
Taravaus	138	1	7,2
Ventalló	836	4	4,8
Vilabertran	652	4	6,1
Vilademat	429	1	2,3
Vilafant	614	1	1,6
Vilajuïga	850	3	3,5
Vilamacolum	450	3	6,6
Vilanant	481	1	2,1
Total	66.674	162	2,4

BAIX EMPORDA

És la comarca amb l'índex repressiu més baix de la Regió II (1,8 per mil) i un dels més baixos de tot Catalunya. Encara podria ser molt més baix si no fos per la repressió desfermada com a conseqüència de la incursió del "Canarias" a la badia de Roses el 30 d'octubre de 1936 i un atac el 12 de novembre contra un mercant molt a la vora de Palamós. Aquest fet marca tant la història de la comarca durant la guerra, que fins i tot la gràfica de la repressió comparada amb la resta de Catalunya, és diferent i el mes de novembre és el de més alt índex repressiu, per sobre d'agost i setembre, mesos d'índex repressiu més alt a Catalunya.

Els nuclis més poblats no són els més represaliats, sinó que els índexs repressius augmenten en disminuir el volum de les poblacions, tot i que a la meitat dels pobles no hi va haver cap represàlia. Calonge és el poble de la comarca amb l'índex repressiu més alt, molt per sobre de la mitjana (7,0 per mil).

L'elevat percentatge de repressió religiosa mostra un caràcter tradicional anticlerical d'una comarca republicana i federal. També l'abast repressiu es manifesta sobre el més ampli espectre professional, la qual cosa significa el fort impacte que tindrà sobre la societat civil.

La militància majoritària és de la Lliga Catalana, sobretot perquè entre els afusellats per l'octubre i el novembre hi ha molts dels homes que, lligats a aquest partit polític, havien ocupat càrrecs municipals després dels fets d'octubre. A gran distància segueixen homes vinculats a la CEDA i el Tradicionalisme. Amb tot, desco-neixem la militància del 77,2% de les víctimes.

LA GARROTXA

La repressió a la comarca és del 2,2 per mil, molt similar a la de la Regió II (2,3 per mil) i per sota de la mitjana de Catalunya (2,9 per mil).

Més d'una tercera part de les víctimes són de la capital comarcal, Olot. Tanmateix, destaca encara més l'índex repressiu de Begudà (6,7 per mil). En aquest poble radicaven indústries que determinaven el seu caràcter econòmic. També el predomini, dins el comitè, d'uns homes que consideraven que calia eliminar, fos com fos, els seus enemics de classe.

La majoria de les víctimes en els altres municipis són religiosos. D'aquí que gairebé la meitat (47,2%) dels executats ho són. Aquesta circumstància ens explica que en una zona de gran pes tradicional, on la religió estava molt arrelada i la figura del capellà era vista com la del màxim representant del vell ordre, la revolució volgués foragitar-la per sempre més.

El caràcter fronterer de la comarca fou causa de forts enfrontaments entre grups que volien passar la frontera i que toparen amb la resistència de les autoritats revolucionàries. Seria el cas dels coneguts com a fets de Tortellà, quan els milicians de la comarca s'enfrontaren i evitaren la fugida d'un nombrós grup de guàrdies civils de Barcelona i de Girona. A part dels morts a resultes dels tiroteigs, els detinguts foren conduïts a Girona i després de ser jutjats, els principals responsables foren afusellats.

Es pot veure que el conjunt de professions que conforma la classe dirigent és el represaliat. Aquests nuclis anaven des dels industrials i propietaris fins als comerciants i homes de professions liberals fortament interrelacionats entre si.

La militància que coneixem va lligada a un predomini gairebé absolut dels Tradicionalistes i Requetès. Tot i que s'ha de recordar que la militància es movia sota el genèric de dretes o esquerres.

La forta repressió del mes d'agost denota l'allau inicial de violència, que si bé va decreïxer ràpidament, sofrí de bell nou un salt quantitatiu a finals del mes d'octubre com a conseqüència de les represàlies efectuades a Olot per la incursió realitzada pel creuer rebel "Canarias" dins la badia de Roses, el dia 30 d'aquest mes.

EL GIRONES

La taxa de repressió de la comarca del Gironès (2,7 per mil) s'acosta a la mitjana de Catalunya (2,9 per mil).

A Girona capital, seu religiosa, militar i comercial, és on hi ha la gran majoria d'execucions de la comarca. El seu percentatge (5,4 per mil) és el doble de l'índex repressiu de la comarca. També cal tenir en compte que hem inclòs dins la capital tots els executats per sentència del Tribunal Popular, cosa que explica aquesta elevada taxa de repressió.

Del total de 43 municipis de la comarca, a 29 hi hagué represàlies.

A Salt el comitè, format amb força presència de ferroviaris, tingué una dura actitud que desencadenà una repressió més enllà de l'àmbit local.

L'atac a la badia de Roses a finals d'octubre de 1936 tingué un especial ressò a Girona. Foren arbitràriament executats, detinguts de la presó provincial, després d'haver-la assaltat escamots de milicians dins el clima d'exacerbat pànic que es va viure a Catalunya en aquells moments.

A més de la repressió exercida sobre l'estament religiós (27,6%), destaca l'efectuada contra l'element militar i d'ordre públic còmplice de la revolta facciosa. La igualtat en percentatge repressiu entre industrials i propietaris i persones del món de l'ensenyament és una característica específica de Girona, en ambdós casos identificats com a representants del món que la nova societat vol abatre.

La militància coneguda és majoria de la dreta conservadora i tradicionalista, encara que tot fa creure que abans de la carta més intransigent que hom creia que

representava la CEDA, la dreta a Girona la monopolitzava la Lliga. El tradicionalisme eren els grups d'homes, que amb armes a la mà, sortiren a Girona a unir-se amb els militars revoltats el 19 de juliol de 1936.

La repressió es concentra i s'exerceix durant els quatre primers mesos de guerra de manera continuada amb una similar regularitat. L'augment del mes de febrer de 1937 és resultat de les execucions per sentència del Tribunal Popular contra el grup de militars i guàrdies civils que intentaven fugir cap a França per la zona de Tortellà, a la comarca de la Garrotxa. La xifra d'executats que apareix pel febrer del 39, cal incloure-la dins un context de general desgavell político-militar, on a més de la impotència que suposa la immediata derrota, figuren emboscats i escamots en retirada que actuen sota l'imperi de la seva pròpia força.

POBLACIO	HABITANTS	VICTIMES	‰
Banyoles	6.651	9	1,4
Bescanó	2.471	4	1,6
Bordils	1.002	5	5,0
Canet d'Adri	1.049	2	1,9
Cassà de la Selva	4.945	3	0,6
Cervià de Ter	793	2	2,5
Cornellà de Terri	1.541	1	0,6
Esponellà	718	1	1,4
Flassà	566	1	1,8
Campdorà		1	
Girona	23.871	127	5,4
Llagostera	3.860	3	0,8
Llambilles	463	1	2,2
Madremanya	384	1	2,6
Medinyà	360	1	2,8
Palol de Revardit	553	1	1,8
Porqueres	1.057	1	0,9
Salt	5.674	18	3,2
S. Daniel	879	5	5,7
S. Gregori	2.058	4	1,9
S. Jordi Desvalls	745	2	2,7
S. Joan de Mollet	361	2	5,5
S. Andreu Salou	297	1	3,4
S. Martí de Llèmana	1.129	1	0,9
S. Miquel de Campmajor	790	2	2,5
Sarrià de Ter	1.231	1	0,8
Serinyà	946	3	3,2
Vilablareix	402	1	2,5
Vilademuls	1.889	6	3,2
Total	78.407	210	2,7

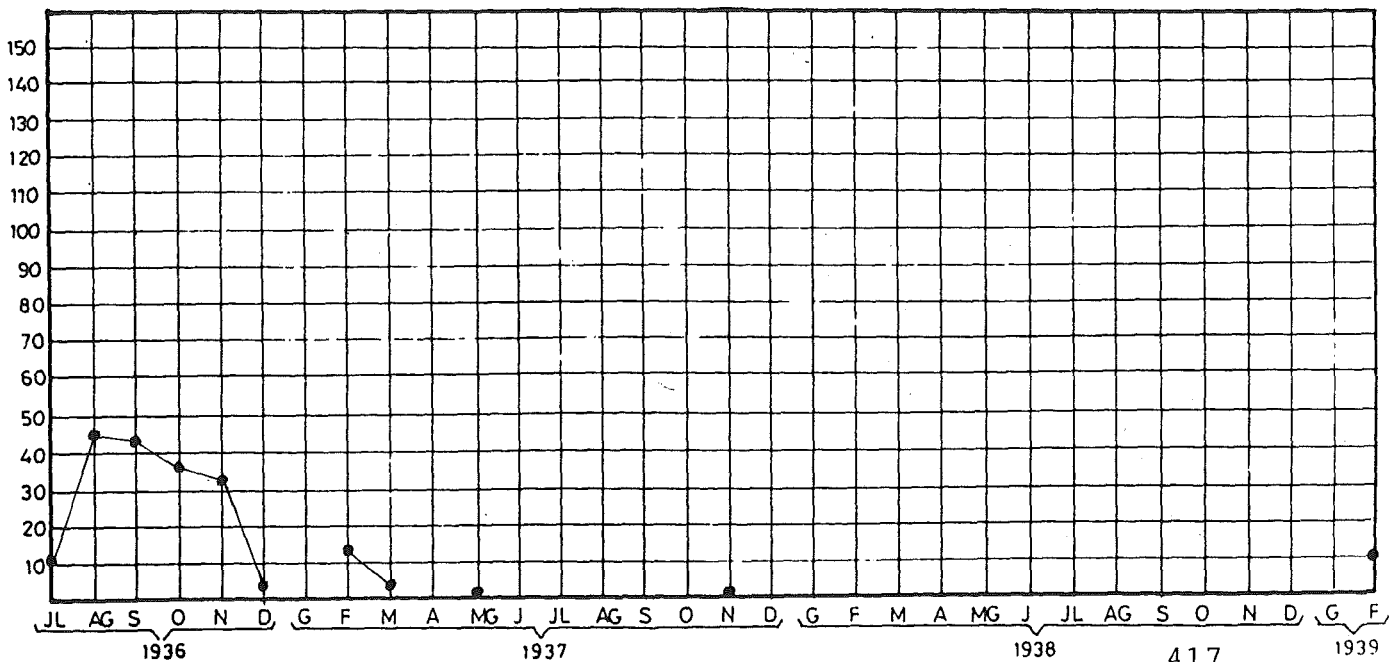
1936-1939

GIRONES

PROFESSIO	%
Religiosos	27,6
Militar. Guàrdia civil.	8,1
Industrial. Propietari.	7,1
Pagès.	5,7
Comerç.	5,2
Mestre. Estudiant. Catedràtic.	7,1
Metge. Advocat. Procurador.	4,8
Secretari/Funcionari Ajunt./Jutjat.	3,3
Escrivent. Comptable. Empleat banca.	2,9
Sastre. Fuster. Taper.	3,3
Obrer. Jornaler.	1,4
Ferroviani. Maquinista.	1,9
Pèrit mercantil. Tenedor de llibres.	1,4
D'altres i no consta.	20,0
Total	100,0

MILITANCIA	%
C.E.D.A.	31,1
Tr.Rq.	29,5
Ll.C.	26,2
Esquerres	4,9
F.E.	4,9
R.E.	3,3
Total	100,0

No consta 66,2 %

LA SELVA

És una comarca amb un índex de repressió (2,0 per mil) per sota de la mitjana de Catalunya (2,9 per mil) i també per sota de la mitjana regional (2,3 per mil).

La Selva és una comarca en la qual podem diferenciar tres zones. Una, la marítima, amb Blanes, Lloret i Tossa, amb un índex repressiu molt per sota del conjunt comarcal (1,4 per mil) i on tenim l'únic nucli industrial important, la SAFA, a Blanes. Una zona central al voltant de la capital comarcal on es donen els índexs de repressió més alts de la comarca (Riudarenes i Vilobí d'Onyar). La darrera zona seria la que queda emmarcada per les Guillerries. En aquest sector els comitès estarien dominats per gent molt lligada a activitats econòmiques en franc retrocés i molt explotada socialment i econòmicament. Cas dels roders, boters i carboners. Aquests grups desfermaren una repressió contra els propietaris dels boscos o els seus administradors. El símbol màxim d'aquest fet és l'afusellament públic a Sant Hilari Sacalm, de Mossèn "Guilla", Salvador Rovira, que a la seva condició sacerdotal unia el fet de ser administrador de finques i l'home encarregat de donar feina i posar preu a la tasca de roders i carboners.

Comitès de la comarca que es destacaren per la seva tasca repressora foren: el d'Osor, l'actuació del qual depassa els límits comarcals i que es convertí en un dels comitès més cèlebres de les terres gironines. El de Sant Hilari Sacalm i el de Riudarenes. Aquest darrer actuà molt durament i en un cas executà un veí al bell mig del poble. Quan el secretari inicià els tràmits per fer l'aixecament del cadàver i la corresponent partida de defunció, un dels membres del comitè, en veure el que feia, li ordenà que únicament anotés: mort

per la revolució. Així consta. Però el que sí marca l'actuació d'aquest comitè és l'assassinat de sis dones, acompanyat d'un ritualisme escabrós, fet únic arreu de Catalunya. En la personalitat d'aquestes sis dones s'ajuntava el fet de pertànyer a congregacions religioses i pertànyer a dues famílies de trajectòria política destacada en el camp tradicionalista. Aquest fet i una política de requisos i confiscacions motivà una revolta del poble contra el comitè que es va poder dominar mercès a l'arribada d'escamots de la FAI procedents de Barcelona.

En una comarca marcada sobretot per les activitats agrícoles afloraren també les contradiccions entre els partidaris del sistema col·lectivista, que moltes vegades només corresponia a una política de requisos i confiscacions, i els sectors rabassaires i de petits propietaris que acabà amb l'assassinat d'un dels dirigents més destacats d'aquests darrers, Jaume Brusset, de Maçanet de la Selva, pel març de 1937.

La comarca, com tantes altres, fou aixopluc de pròfugs i desertors, en molts de casos armats i actius, que arribaren a atemptar contra algunes de les autoritats republicanes de la zona, com el mestre de Sant Dalmai, pel juny de 1938. Una tercera part de les víctimes de la repressió són religiosos. Cronològicament la darrera de les víctimes eclesiàstiques ho fou pel juliol de 1938, quan un grup de soldats de la divisió 43, que descansaven a la comarca, matà el capella de Vilobí d'Onyar.

A continuació destaca l'índex de propietaris i comerciants represaliats, però també es pot veure que entre ells hi ha un nombre considerable de pagesos, masovers i la presència d'un ampli ventall de professions (fins i tot roders i miners) que mostren com la repressió per un conjunt de mòbils polítics, socials o personals arribà a totes les classes socials.

De la militància coneguda tenim, en primer lloc, els tradicionalistes i militants de la Lliga. El fet que apareixin homes d'esquerra en tercer lloc de la militància fou per causa d'algun assassinat per discrepàncies internes i per l'actuació dels emboscats a partir de mitja guerra.

ALT CAMP

La repressió de la comarca (3,2 per mil) és superior a la mitjana de Catalunya (2,9 per mil).

Les dues terceres parts de les execucions es produïren a Valls, Alcover i Pla de Cabra, que alhora són els tres nuclis de població més importants de la comarca. També els que presenten unes taxes més altes de repressió en nuclis superiors als 1000 habitants.

En el cas de l'Alcover les represàlies més fortes foren una resposta a la notícia de l'entrada dels feixistes a Toledo i el final del setge a què estava sotmès l'Alcázar de l'esmentada ciutat. Fou la típica represàlia davant un fet bèl·lic advers.

Tant a Valls com a Pla de Cabra, els índexs repressius s'han d'unir a la profunda adscripció tradicionalista i requetè de la comarca. Aquests estaven implicats en la rebel·lió militar a Tarragona el 19 de juliol. El seu fracàs desfermà la consegüent repressió contra aquests grups que representaven l'extrema dreta política i social a la majoria dels pobles de la comarca. L'església apareixia íntimament relacionada amb aquests grups.

Les professions afectades per la repressió són resultat d'una militància específica més que del grup professional a què es pertany. Aquesta militància és, de forma aclaparadora, carlina.

El coneixement i la identificació entre qui és la dreta i els grups sospitosos de poder voler actuar amb ella explica la concentració de les execucions en els darrers dies de juliol i durant el mes d'agost. Posteriorment apareix de forma individualitzada de desembre de 1936 a març de 1937. En acabar la guerra hi ha un fet aïllat de violència.

ALT PENEDES

Presenta una repressió (3,6 per mil) per damunt de la mitjana de Catalunya (2,9 per mil).

L'índex de Castellví de la Marca (10,5 per mil) és el més alt d'un grup de pobles d'elevada taxa de repressió. Així, Gelida, Sant Sadurní d'Anoia, Fontrubí, Olèrdola i Vilafranca del Penedès. En tots els casos de represàlia a la comarca apareix una profunda escisió generada per la repressió posterior als fets d'octubre de l'any 1934. Aquí el conflicte rabassaire tingué forta incidència.

Es pot veure també aquest tret, en el fenomen que ja els dies 19 i 20 de juliol s'iniciaren les represàlies.

La repressió afecta bàsicament propietaris i pagesos, així com els grups socials més propers a ells. Pel que respecta a la repressió religiosa, apareix a pràcticament tots els pobles en què va haver-hi alguna represàlia.

La militància més comuna és de la Lliga, seguida pels carlins i, més allunyades, altres opcions conservadores. Un binomi que es repeteix sovint a la comarca és el de membre de la Lliga, alhora propietari i haver exercit càrrecs públics durant la Dictadura i el Bienni Negre.

La gràfica de la cadència repressiva és concluent: immediatament a l'esclat del període revolucionari s'encetà una violència generalitzada contra qui personificava propietat i autoritat en els moments de més manifesta tensió social.

Passat aquest moment àlgid, les represàlies -a un nivell molt més baix- es manifestaren fins a l'abril de 1937.

BAIX PENEDES

La repressió de la comarca (4,4 per mil) és força allunyada de la mitjana de Catalunya (2,9 per mil).

El major nombre d'execucions (42 d'un total comarcal de 69) és del Vendrell, poble que té un índex repressiu del 9,1 per mil, el més alt de la comarca. A excepció de l'Arboç (6,4 per mil), la resta de pobles no depassen l'índex repressiu del conjunt del Baix Penedès.

El fet cabdal que polaritza la violència és l'assassinat dels religiosos de Sant Joan de Déu, que tenien la residència al sanatori situat dins el terme municipal del Vendrell. Aquest fet ens mostra més una característica de persecució que de repressió contra els religiosos, ja que la tasca humanitària d'aquests monjos era respectada globalment per tothom.

D'aquí que més d'una tercera part dels represaliats de la comarca siguin religiosos. Després professions pròpies d'una comarca agrària, però en la qual juga un paper definidor la pertinença a la FEJOC.

La militància majoritària de carlins i, a més distància, partits conservadors, és resultat de l'actuació justiciera d'uns comitès com el de Sant Jaume dels Domenys -que van estendre la persecució a grups i persones que estiguessin prop del concepte del poder més tradicional o de la mentalitat catòlica.

La repressió es concentra fortament en els dies posteriors al fracàs de la revolta militar i durant el mes d'agost següent. Després va disminuint fins a finals d'any. Reapareix puntual els mesos de març i abril de 1937.

EL GARRAF

És la comarca de la Regió III amb un índex més baix de repressió, que coincideix exactament amb la mitjana de Catalunya (2,9 per mil).

La taxa repressiva més alta es dóna als pobles de més baixa població -entre 8 i 9 per mil-, tot i que la majoria de les víctimes es concentren a Vilanova i la Geltrú i a Sitges.

La xifra de religiosos represaliats és relativament baixa (13,5%) en referència al conjunt de professionals que formen els propietaris, industrials i comerciants. És inferior fins i tot al conjunt d'empleats i professions liberals. D'aquí que la repressió plani sobre un conjunt heterogeni de professions diverses, circumstància que té molt a veure amb la pertinença a opcions polítiques variades dins el sector carlí i conservador. També, a més distància, vers la militància en organitzacions d'extrema dreta.

La represàlia s'exerceix principalment els tres primers mesos de guerra, tot i la revifalla del febrer de l'any 1937, lligada a un enfrontament intern i uns assassinats que mai no han quedat prou aclarits, encara que són fora d'una motivació política.

TARRAGONÈS

Es la comarca de la Regió III amb l'índex més alt de repressió (4,5 per mil), superior de molt a la mitjana catalana (2,9 per mil).

Més de les tres quartes parts dels represaliats són de la capital, Tarragona, que té l'índex (5,9 per mil) més elevat que qualsevol altre municipi de la comarca, a excepció de Constantí (7,2 per mil). Ho explica: a) el fet de ser seu episcopal -el percentatge més alt de víctimes són religiosos-, b) tenir una guarnició militar -en part implicada amb la revolta-, c) l'omnímode poder d'uns audaços "homes d'acció", actuant sovint al marge dels propis organismes revolucionaris.

Persones de molts pobles, traslladades a la capital de la província, foren tretes dels llocs de reclusió -vaixells ~~pressó~~- i executades.

Entre les professions que la repressió abasta, a més de religiosos i militars, destaca la de pagès, peó i jornaler.

La militància coneguda dins el bloc dretà és semblant entre CEDA, monàrquics i tradicionalistes i requetés. El funcionariat d'una capital provincial es manifesta amb la presència de falangistes entre els afusellats. Cal tornar a fixar-se, però, que la dada més indicativa és que no ens consta la significació política del 86,8 per cent.

La tendència repressiva es mou en uns paràmetres com els que es donen en general a Catalunya. Una forta repressió els primers mesos, agost i setembre, per una marcada disminució els mesos següents. En aquest cas hi ha un lleuger increment pel mes de novembre per continuar a disminuir de nou fins desaparèixer per l'abril de 1937.

Tarragona es va veure afectada també pels fets de maig de 1937 que esclataren a Barcelona. Hi ha morts de combats oberts i altres de represàlies.

BAIX CAMP

La comarca del Baix Camp té un índex repressiu del 3,6 per mil, per tant més alt que el de Catalunya (2,9 per mil), però més baix que el de la Regió IV (4,2 per mil). Del conjunt de comarques que formen aquesta regió, el Baix Camp, és la que té una taxa repressiva més baixa.

A La capital, Reus, hi vivia la meitat de la gent de la comarca i també hi foren executades la meitat de les persones represaliades a tota la comarca (3,9 per mil). Els dos pobles del Baix Camp amb un índex repressiu més alt també tenen un nivell de població similar, al voltant dels 3500 habitants. Són Cambrils (6,5 per mil) i Riudoms (5,9 per mil). La diferència entre aquests dos pobles és que al primer d'ells, Cambrils, és molt més acusada la presència de religiosos entre els represaliats que no a Riudoms.

El caràcter repressiu de la comarca ens el dóna Reus, ja que si bé aquesta és el centre d'una important zona agrícola, el conjunt de comerciants, industrials i propietaris, són una quarta part del total d'executats. L'altre grups important de represaliats és el dels religiosos. Una mica més de la quarta part del total ho són.

Els tradicionalistes i requetès foren amb escreix el grup polític més perseguit i és que, com en altres comarques de Catalunya, aquesta població aglutinava els elements més dretans del Baix Camp, on d'altra banda tenia un fort arrelament històric. Més al conjunt de pobles de la comarca que a la capital, Reus, amb una clara tradició política liberal.

Els tradicionalistes i requetès són seguits a gran distància pels monàrquics i els homes de la Lliga Catalana.

La cadència repressiva ens mostra que l'esclat de violència a la comarca fou immediat i la gran majoria dels executats ho foren els mesos de juliol i agost de 1936.

CONCA DE BARBERÀ

El seu índex de repressió (4 per mil) és inferior a la mitjana de la Regió IV (4,2 per mil), però superior a la de Catalunya (2,9 per mil).

A la comarca de la Conca de Barberà hi ha el poble de Solivella, amb l'índex de repressió (26,4 per mil!) més alt de tot Catalunya. Però cap més poble de la comarca no s'acosta ni de lluny a aquests nivells repressius. El més alt és Blancafort (6 per mil). Tota la tragèdia que viu Solivella determina el caràcter repressiu que visqué la Conca.

La pagesia d'una zona on l'agricultura és tan predominant, és qui va sofrir la repressió. Seguidament, amb uns nivells molt més baixos que no els que van afectar el món pagès, trobem els religiosos, grup que va sofrir una represàlia marcadament anticlerical.

La comarca predominantment vitícola de la Conca de Barberà va viure amb una forta tensió la repressió posterior que seguí als fets d'octubre. L'esclat de la guerra civil, a conseqüència de la revolta militar, tingué el seu reflex en l'enfrontament armat obert que es va viure a Solivella entre l'extrema dreta local i l'esquerra. Aquest fet va marcar tot el decurs de la guerra en els més diversos conceptes.

Els tradicionalistes i requetès còmplices en la revolta militar foren executats, però l'acusació abasta totes les persones d'aquesta determinada opció política que serà la més represaliada. El segon grup més castigat, però, són els militants d'esquerres, amb un percentatge molt llunyà del carlí, però per sobre de la Lliga.

La violència extrema que els fets de Solivella ajuden tan ^f estendre's a la comarca, s'atura després del mes de setembre. La nova de fets bèl·lics desfavoralbes

a la causa republicana impulsen l'apassiaonament d'esperits crispats que prendran represàlies contra els qui en consideren indubtables aliats. Les morts que es produeixen durant la retirada final s'han d'incloure dins circumstàncies pròpies de la fluctuació del front.

PRIORAT

Es la comarca, després de la Terra Alta, amb l'índex (5,9 per mil) més alt de repressió de Catalunya. Superior a la mitjana de la Regió IV (4,2 per mil) i a la de Catalunya (2,9 per mil).

El Priorat va veure's profundament afectat per una aguda i persistent regressió econòmica després de la plaga de la fil.loxera a les darreries del segle XIX. Les greus dificultats econòmiques es manifestaren des de l'emigració fins a la conflictivitat social que periòdicament apareixia.

Falset, la població més important alhora que capital de la comarca, és la que té el nivell més alt de repressió (12,8 per mil). Són força elevats, tanmateix, els índexs d'Ulldemolins (10,4 per mil) o de Marçà (7,2 per mil), i encara més alts en poblacions menors.

Alguns comitès que es formaren a la comarca, ajudats per comitès de les comarques veïnes de la Ribera d'Ebre o del Baix Camp, van ser fortament hostils contra els qui havien ocupat càrrecs polítics en èpoques pretèrites o eren ideològicament contraris a l'experiència republicana. També hi hagué la creença que la redempció social que la revolució significava havia d'anar acompanyada del fet d'abatre les persones que personificaven l'època anterior.

Es al voltant de l'activitat agrària on trobem els grups socials més durament castigats d'una forma aclaparadora, els religiosos vénen seguidament però ja amb una marcada diferència.

La represàlia recau principalment contra tradiciona-
listes i requetès, pagesos i propietaris en gran majoria, que van destacar en la repressió que seguí als fets d'octubre de 1934. La dreta conservadora d'opció espanyola

o catalana és l'altre gran grup de concreta militància política afectat per la repressió.

La violència esclata tempestuosa els tres primers mesos del període revolucionari. Després apareix de forma localitzada a finals de 1936 i del febrer a l'abril de 1937. Represàlies que abasten fins i tot individus que han format part dels grups de milicians ajusticiadors.

La proximitat del front l'any 1938 farà de nou que es donin fets d'aïllada violència que novament es produiran al final de la guerra.

RIBERA D'EBRE

La comarca on el riu Ebre es fa català té un índex de repressió (4,6 per mil) més alt que el de la Regió IV (4,2 per mil) i molt més que la mitjana de tot el país (2,9 per mil).

Tots els municipis de la comarca van tenir represàlies, amb uns nivells alts. Hi ha una sèrie de factors que ajuden a explicar-ho: així ho seria la formació, al voltant del nucli ferroviari de Mora la Nova, d'un comitè que actuà amb una marcada duresa que va més enllà fins i tot de la pròpia comarca. El cas de l'agut enfrontament social i ideològic que es dóna al poble pagès de Palma d'Ebre, amb un gran predomini de terres de secà, i que tan tràgiques conseqüències tindrà tant en la guerra com en la postguerra. Els enfrontaments que suposa la col·lectivització de les terres fins a arribar a l'execució de militants inequívocament republicans, com a Garcia, fet que farà intervenir al propi President de la Generalitat, Lluís Companys. Les represàlies, sobretot dels tres primers mesos de guerra, es reproduiran amb una certa periodicitat l'any 1938 per la presència del front de l'Ebre; de vegades l'arbitrarietat amb què actuen unitats de l'exèrcit franquista és contestada de forma similar pels qui s'hi oposen. S'ha de destacar també que el pas de columnes de milicians cap al front a inicis de la guerra civil, va enfortir persones i grups molt per damunt del poder o influència que tenien abans de l'esclat del conflicte bèl·lic.

Aleshores era una comarca bàsicament agrícola, són els propietaris i els pagesos els qui més van sofrir la repressió. Els religiosos són l'altre gran grup represaliat. La resta de l'ampli ventall de professions

que apareixen són indicatives de l'abast de la repressió que per una raó o altra s'exercí.

ls tradicionalistes són els qui pateixen més repressió, a un nivell inferior la CEDA, però el més significatiu és el relativament elevat percentatge de persones d'esquerreres colpejades per les represàlies.

BAIX EBRE

La repressió (3,9 per mil) de la comarca modelada pel riu Ebre té un índex superior a la mitjana catalana (2,9 per mil).

La violència es concentra a la capital, Tortosa, amb una taxa (5,3 per mil) superior a la mitjana comarcal. És la població on es produeix la gran majoria de les víctimes, la resta en cap cas no arriba a la mitjana comarcal.

A conseqüència dels fets de maig de 1937 a Barcelona, també afloraren enfrontaments de similars característiques a Tortosa, que causaren una trentena de morts, resultat de confrontacions obertes o de represàlies posteriors a l'acarament. Entre els represaliats hi trobem els més destacats "homes d'acció" de la ciutat. Les víctimes religioses són les més afectades -amb molta diferència- sobre tot altre grup professional concret. El bisbat de Tortosa era un dels més tradicionalment conservadors de Catalunya.

Després és la classe dirigent, en el seu sentit més ampli, que resideix a Tortosa, la més castigada per la repressió. Nogensmenys ressalta el conjunt de pagesos o treballadors del camp i assalariats urbans.

El gruix de la militància concreta represaliada és Tradicionalista i Requetè. És el reflex del pes que tenia aquesta ideologia a la comarca, que feia que pràcticament fos l'únic contrapès de l'esquerra.

Dins la cadència repressiva a la comarca destaca l'elevada taxa de violència a partir del mes de març de 1938. És conseqüència de convertir-se la ciutat de Tortosa en front de guerra. Dins el control militar de la zona foren detingudes i executades les persones sospitoses de complicitat amb l'exèrcit franquista.

MONTSIA

La comarca té la repressió mes baixa (2,1 per mil) de la Regió V, inferior també a la mitjana del país (2,9 per mil). Tots els pobles a excepció de la Galera van conèixer represàlies, però en cap cas no es donen unes taxes de repressió que arribin al 4 per mil; recordem que la mitjana de la Regió és 4,5 per mil.

A excepció de Sant Carles de la Ràpita, els índexs repressius més alts es donen en els nuclis de població més elevats; tanmateix en aquests casos el pes de la població és predominant, com a tota la comarca.

La repressió religiosa és percentualment baixa (14,6%) i més si tenim en compte que el conjunt de professions lligades amb la terra o subsidiàries d'ella és més de la meitat del total. S'ha de destacar la presència de professions liberals entre els represaliats; així metges, advocats, mestres, farmacèutics i també funcionaris municipals o de jutjats que ens condueixen a creure que aquests grups socials són la representació de les forces vives locals. La forta presència del component tradicional i conservador a la comarca des del segle XIX -nuclis carlins molt importants a redós d'Ulldecona i Alcanar- explica el predomini de represaliats Tradicionalistes i Requetès. També l'altre elevat percentatge de gent de la Lliga.

El fet que entre els represaliats hi figuri gent d'esquerres és resultat de: enfrontaments a la Sènia entra les diferents forces antifeixistes i les execucions arbitràries realitzades per les tropes republicanes durant la retirada de l'abril de 1938, que afectà persones d'aquesta ideologia.

La cadència repressiva mostra el seu índex màxim pel mes d'agost, minvat a partir de l'octubre de 1936 fins a desaparèixer el gener de 1937. Per l'abril de 1937 i el de 1938 es produeixen casos aïllats de violència.

TERRA ALTA

La comarca de la Terra Alta és la més castigada per tot el que es derivà de la revolta militar i de la posterior guerra civil que s'inicià l'any 1936.

L'índex de repressió (10,6 per mil) és el més alt de tot Catalunya, produint-se també els més elevats nivells globals de represàlies de tot el país. Tots els municipis van sofrir violència sobre alguns dels seus veïns.

A excepció de Cervera, amb una característica repressiva de caire religiós de gran magnitud, Gandesa és la capital de comarca amb la taxa més alta de repressió (13,1 per mil).

El fet que marca les represàlies a la Terra Alta és el succeït a Vilalba dels Arcs, el 22 de juliol de 1936, a causa d'un inicial enfrontament armat. Aleshores es viu una explosió de violència a tota la zona. Hi influïxen també tres fets: a) l'arribada de persones que fugen de l'èxit de la rebel·lió militar de l'Aragó veí, carregades de temor i d'una passió exacerbada davant les operacions d'"ordre" que duen a terme les milícies de Falange i l'exèrcit per assegurar el control de la zona que ha restat sota el seu comandament, b) el pas de columnes que van cap al sud del front d'Aragó actuant amb duresa contra els qui són acusats de feixistes, c) els fets de la Fatarella.

Cal remarcar que moltes de les persones acusades de feixistes foren detingudes i traslladades a Barcelona i Tarragona, on foren executades.

El grup més afectat per la repressió de la, en general empobrida, comarca catalana de més enllà de l'Ebre és el format per pagesos. Cosa lògica si tenim en compte que la repressió directa que es dona en el conjunt d'aquests

enfrentaments afecta petits propietaris en molts de casos d'ideologia republicana.

El tret bàsic de la militància de caire dretà s'aglutina sobretot després dels fets d'octubre de 1934 al voltant d'Acció Ciutadana. Fet gens estrany si tenim en compte el caràcter vinícola de la comarca i les tensions socials que s'hi vivien. Acció Ciutadana en aquestes circumstàncies garantia l'ordre.

La repressió s'allargà de forma continuada fins al gener de 1937. El seu punt màxim es produeix pels mesos de juliol, agost, setembre i octubre. L'augment del mes de gener és a causa dels fets de la Fatarella.

OSONA

La repressió (4,3 per mil) depassa amb escreix la mitjana de Catalunya (2,9 per mil). Pràcticament tots els municipis de la comarca varen tenir víctimes de represàlies.

Hi ha tres nuclis diferents de procés repressiu. El de Vic, capital i centre més important, on s'ajunta persecució religiosa, seu episcopal i ciutat levítica, i agudes tensions sòcio-econòmiques, lloc de residència de propietaris rurals i eix de la vida política de la comarca. Més d'una tercera part dels executats de la comarca són veïns de Vic.

Un altre nucli es dona a les poblacions industrials, preferentment tèxtils. Els comitès formats a partir d'aquests centres fabrils actuen amb duresa contra qui consideren enemics seculars, són zones on el contacte és directe i constant entre amo i treballadors, i on les relacions entre el món del capital i el treball es mouen encara amb una forta influència camperola, el medi circumdant que domina.

Entre els represaliats apareixen treballadors i obrers fills del poble o de la comarca que són d'ideologia tradicionalista, i en el cas de Torelló també fajocistes. L'enfrontament és de classe per un cantó i interclassista quan afecta obrers que són executats per la seva ideologia religiosa. Torelló és el poble d'aquestes característiques que té una taxa més alta de repressió (7,8 per mil).

El tercer nucli de repressió és l'estrictament rural. Es donen dues menes de represàlies. La primera com a resultat de l'atàvic enfrontament entre els propietaris i els masovers i jornalers. L'altra com a resultat de la resistència dels pagesos davant les requisites d'alguns comitès dominats per la CNT-FAI, que finalitzaren en

fortes represàlies d'aquests darrers. Aquest seria el cas de Sant Martí de Centelles, que alhora té l'índex repressiu més alt de tot l'Osona (17,8 per mil).

Durant tota la guerra la comarca fou pas de grups de fugitius cap a França. Algunes de les persones que col.laboraven en l'organització d'aquestes fugides, foren detingudes i afusellades a Montjuïc, després d'ésser jutjades pel Tribunal d'Espionatge i Alta Traïció de Catalunya.

El grup social que patirà més la repressió és el religiós (37,3%). Després el que abasta els propietaris, industrials i directius i seguidament només destaquen percentualment els pagesos.

Gairebé la meitat de la militància coneguda correspon als tradicionalistes i requetès, on el pes del conservadurisme catòlic era tan important. Entre els represaliats destaca la presència i varietat de membres de partits d'una dreta radical d'obediència espanyola.

La cadència repressiva de la comarca manté unes pautes molt elevades els mesos d'agost i setembre per anar minvant gradualment fins al gener de 1937. Altre cop pel febrer hi ha un augment de la repressió com a resultat dels enfrontaments entre pagesos i comitès més amunt esmentats. Al final de la guerra es produiran de bell nou fets de violència paral·lels al paroxisme d'un futur incert dins el qual unitats militars desperdigades actuen contra persones que no s'uneixen a la caravana camí de l'exili i sospiten que poden ser franquistes camuflats. També emboscats en zones de difícil accés seran afusellats en aquest tràgic final de guerra.

POBLACIO	HABITANTS	VICTIMES	%.
Alpens	494	1	2,0
Balenyà	1.250	1	0,8
El Brull	457	1	2,2
Calldetenes	856	1	1,2
Centelles	3.082	8	2,6
Espinelves	501	1	2,0
L'Esquirol	2.397	3	1,3
Folgueroles	996	2	2,0
Gurb de la Plana	1.836	5	2,7
Lluçà	781	2	2,6
Manlleu	7.056	30	4,3
Masies de S. Hipòlit	2.114	7	3,3
Muntanyola	440	1	2,3
Olost de Lluçanès	1.129	6	5,3
Oris	623	9	14,4
Oristà	1.501	4	2,7
Perafita	529	9	17,0
Prats de Lluçanès	1.623	1	0,6
Pruit	383	3	7,8
Roda de Ter	3.997	5	1,3
Rupit	490	4	8,2
S. Agustí de Lluçanès	288	1	3,5
S. Bertomeu de Grau	620	2	3,2
S. Boi de Lluçanès	664	3	4,5
S. Hipòlit de Voltregà	1.885	3	1,6
S. Julià de Vilatorrada	1.061	4	3,8
S. Martí de Sobremunt	231	1	4,3
S. Martí d'en Bas	291	1	3,4
S. Martí de Centelles	617	11	17,8
S. Pere de Torelló	1.919	6	3,1
S. Sadurní d'Osormort	316	1	3,2
S. Vicenç de Torelló	1.662	4	2,4
S. Cecília de Voltregà	303	2	6,6
S. Eulàlia de Riuprimer	507	1	2,0
S. Eugènia de Berga	573	1	1,7
Seva	1.048	3	2,9
Sora	573	2	3,5
Tavernoles	380	2	5,3
Tavertet	420	3	7,1
Tona	2.133	3	1,4
Torelló	4.889	38	7,8
Vic	15.398	117	7,6
Viladrau	954	3	3,1
Total	73.501	316	4,3

LA Cerdanya

La bella comarca que envoltada de muntanyes forma la plana on hi ha els nuclis de població més importants de la Cerdanya va tenir la repressió (4,6 per mil) més alta de la Regió VI (3,8 per mil), més alta també que la mitjana de Catalunya (2,9 per mil).

La violència desfermada a la comarca té uns trets únics en tot el país. Fou bàsicament generada pels homes que formaren el cantó àcrata de Puigcerdà o amb la seva aquiescència. Puigcerdà determina totalment la vida ceretana, el poder omnímode d'"El Cojo de Málaga" i els seus homes decideix sobre la vida i la mort de les persones i és a la capital comarcal on s'imposa mitjançant un terror que paralitza tothom. L'elevat percentatge que sofreix Puigcerdà (10,5 per mil) fa augmentar la taxa repressiva a tota la contrada, només Das (16,5 per mil) té un nivell més alt, poble íntimament relacionat amb el comitè revolucionari de Puigcerdà.

Les dues terceres parts de les execucions es produïren a Puigcerdà, tot i que hi ha una quantitat d'assassinats comesos a la Collada de Tosses per milicians a les ordres del comitè de Puigcerdà, que no apareixen comptabilitzats per ser veïns d'altres indrets de Catalunya.

Malgrat la diversitat de professions que es dona entre les persones represaliades, aquestes ho foren bàsicament pel seu conegut catolicisme. Cal destacar que la majoria de gent benestant que estiuejava a Puigcerdà i rodalies van poder fugir perquè, a més a més de la proximitat de la frontera i la facilitat de creuar-la, en molts de casos aquest fet es produí gràcies al mercadeig que possibilitaren "El Cojo de Málaga" i el seu grup.

RIPOLLES

La comarca del Ripollès té l'índex de repressió (2,3 per mil) més baix de la Regió VI, amb una mitjana de 3,8 per mil, inferior a la del país que en fou bressol, puix que Catalunya té una taxa del 2,9 per mil.

La xifra més important d'execucions l'aporten Ripoll amb 29, això és el 3,9 per mil, i Sant Quirze de Besora amb 8 morts, que suposa el 4 per mil. Els altres nivells alts de repressió estan en poblacions menors als nuclis més habitats.

El caràcter repressiu a la comarca s'explica per l'actuació de comitès, amb predomini de la CNT-FAI i POUM, que al voltant de colònies fabrils, són implacables contra tot el món relacionat amb el seu domini econòmic, polític i social. Apareix també l'assassinat de tècnics o directius executats per milicians expressament vinguts de Barcelona i zones industrials veïnes.

Més d'una tercera part dels represaliats són religiosos, a cotinuació el conjunt format per totes les persones que es mouen a redós del món industrial o gràcies al que ell genera. El pes d'aportació de la pagesia o de propietaris és poc significatiu puix que la comarca és bàsicament industrial.

De la militància, cal significar el pes d'un conservadurisme polític absolut, del que va de l'opció dretana més intransigent, la CEDA, que abandona la Lliga sobretot a partir del triomf del Front Popular pel febrer de 1936, fins a una doble adscripció monàrquica tot i que amb clara majoria tradicionalista.

ANOIA

L'índex de repressió de la comarca (2,9 per mil) coincideix exactament amb la mitjana de Catalunya. Més baix que la taxa de la Regió VII (3,2 per mil).

La xifra més gran de víctimes de la comarca prové d'Igualada (79 d'un total de 127). La capital de l'Anoia és també la població que presenta un nivell repressiu més elevat (5,7 per mil) entre els nuclis urbans importants.

La meitat dels municipis varen tenir represàlies. La repressió relativament més alta es dona en els pobles més petits, tots ells bàsicament agrícoles.

El punt més àlgid de la repressió a la comarca és pel mes de setembre. Això és degut de forma determinant a les represàlies que es van prendre a Igualada amb motiu de la falsa notícia de l'afusellament d'en Maurin. Posteriorment es manté fins al gener de 1937. Apareixen de nou fets aïllats de represàlia pel mes de febrer i abril de 1937. Fets d'enemistat política en el si del camp republicà expliquen aquestes represàlies, així com les que apareixen l'any 1938 a conseqüència del trencament del front d'Aragó o amb la persecució als emboscats. Igualment al final de la guerra.

L'estament religiós és el més castigat, però en conjunt són els dirigents de les professions que defineixen el caràcter industrial d'Igualada els més afectats per la repressió. Fora d'ells el pes del món pagès és el que aporta més víctimes.

La militància és de forma aclaparadora tradicionalista i requetè. A distància, la dreta conservadora. Sovint una de les causes de la repressió és la responsabilitat o els càrrecs exercits durant la Dictadura o el Bienni Negre.

BAGES

Es una comarca que pateix un índex de repressió (3,3 per mil) superior a la mitjana catalana (2,9 per mil) i a la regional (3,2 per mil). El conjunt de la comarca té un caràcter industrial simbolitzat amb les colònies tèxtils creades a redós del Llobregat i les fàbriques arrelades a Manresa com la "Pirelli". Això i l'existència de nuclis miners -Cardona i Súria- amb un llarg historial de fortes lluites socials que tingueren el seu punt més àlgid en les revoltes mineres dels primers anys de la República i els fets d'octubre de 1934, comportà una forta repressió l'estiu de 1936 contra totes aquelles persones que simbolitzaven el vell ordre o havien tingut responsabilitats en les represàlies posteriors a les commocions polítiques i socials més amunt esmentades.

A 28 dels 35 pobles de la comarca es donaren represàlies. Destaquen pel seu alt índex repressiu Sant Salvador de Guardiola (14,9 per mil), Monistrol de Montserrat (12,6 per mil), Moià i Calders (7,2 per mil) i Castellgalí (6,0 per mil).

Una quarta part dels executats de la comarca són religiosos. Una altra quarta part són persones que es mouen en professions al voltant de la indústria i la mineria i que van des dels propietaris i directors fins als encarregats, teixidors, obrers i escriptors. També cal destacar que, tot i aquest pes industrial i miner, un de cada deu dels represaliats és pagès.

De la militància coneguda, els homes lligats al tradicionalisme i a la Lliga Catalana són en proporcions similars (al voltant del 30 per cent) els que foren més represaliats. A destacar també la important presència d'homes de la CEDA, partit d'obediència estatal, i

que tenia els nuclis de militants bàsicament a la capital comarcal, Manresa. Entre els homes d'esquerres represaliats hi ha alguns homes de la de CNT-FAI que foren executats pels seus propis companys, acusats de confidents -cas d'Alcón a Sallent.

Fou durant els tres primers mesos del període revolucionari quan es produí la repressió a la comarca del Bages. A partir d'aquest moment la cadència repressiva disminueix espectacularment i les execucions són aïllades i puntuals. Al llarg de l'any 1938 també es donaren alguns fets de violència lligats a la presència d'emboscats a la comarca. Finalment, en els darrers moments de la retirada final i en ple desgavell tornen a aparèixer fets aïllats de violència.

POBLACIO	HABITANTS	VICTIMES	%.
Aguilar de Boixadors	768	1	1,3
Artès	2.603	14	5,4
Avinyó	1.722	4	2,3
Calders	834	6	7,2
Callús	1.384	1	0,7
Cardona	6.572	15	2,3
Castelladral-Navars	3.682	17	4,6
Castellgalí	1.004	6	6,0
Castellbell i Vilar	3.108	12	3,9
Castellfollit del Boix	849	3	3,5
Castellnou de Bages	240	1	4,2
La Fonollosa	1.007	4	4,0
Gaià	661	2	3,0
Manresa	36.478	83	2,3
Monistrol de Calders	773	1	1,3
Moià	2.229	16	7,2
Monistrol de Montserrat	3.497	44	12,6
Navarcles	2.316	10	4,3
Rocafort i Vilumara	1.233	5	4,1
Sallent	7.498	22	2,9
S. Martí de Torruella	1.706	10	5,9
S. Mateu de Bages	1.034	2	1,9
S. Salvador de Guardiola	805	12	14,9
S. Vicenç de Castellet	3.800	17	4,5
S. Maria d'Oló	1.202	1	0,8
S. Maria de l'Estany	457	1	2,2
Santpedor	2.076	12	5,8
Súria	4.692	11	2,3
Total	101.397	333	3,3

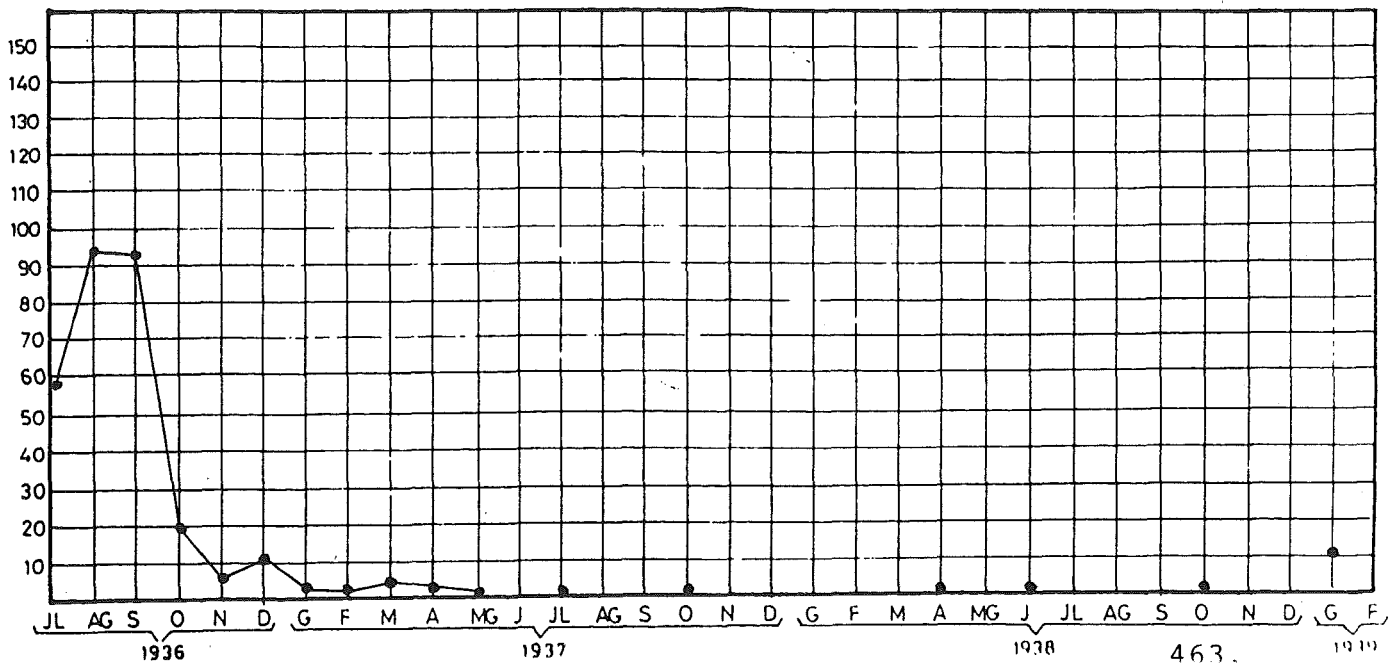
1936-1939

BAGES

PROFESSIO	%.
Religiosos.	25,8
Propietari. Industrial. Director F.	8,1
Comerç.	6,6
Pagès.	10,2
Fuster. Sastre. Forner. Boter.	4,8
Paleta. Contratista. Picapedrer.	5,1
Encarregat. Contramestre. Facultatiu.	4,2
Escriptent. Empleat. Xòfer.	6,0
Teixidor. Obrer. Obrer fabril. Mecànic.	4,8
Guàrdia civil/urbà/rural/jurat.	2,7
Metge. Farmacèutic. Enginyer.	2,1
Mestre. Estudiant.	2,7
Jornaler. Peó.	1,8
D'altres i no consta.	15,0
Total	100,0

MILITANCIA	%.
Tr. Rq.	35,2
Ll. C.	30,7
C. E. D. A.	21,6
Esquerres	4,5
U. P.	2,3
F. E.	1,1
R. E.	1,1
Ac. Ciut.	1,1
P. R.	1,1
Monarq.	1,1
Total	100,0

No consta 73,6 %

BERGUEDA

La comarca té un índex repressiu igual que el de la Regió VII (3,2 per mil) i una mica més baix que el general de Catalunya (2,9 per mil).

Les característiques socials i polítiques del Berguedà són les següents: un pes important de la pagesia amb uns centres industrials i miners força importants amb una tradició de lluita habitualment decidida i reivindicativa.

Si exceptuem el cas de la Baeells, els dos pobles de la comarca amb un índex més alt de repressió són Olvan (14 per mil) i Gironella (7,6 per mil). Això s'explica, sobretot en el cas d'Olvan, pel gran nombre de persones executades en el moment de la retirada final.

Els religiosos són una cinquena part del total dels executats. Igual percentatge ocupen els pagesos. Ambdós grups socials són els més afectats per la repressió en el Berguedà. També cal destacar el nombre elevat d'obriers lligats al món fabril que foren executats bàsicament per la seva militància conservadora i el seu conegut catolicisme lligat en molts de casos al tradicionalisme.

Entre la militància que ens és coneguda, tenim que les persones més represaliades són requetès o tradicionalistes. El nombre relativament alt que apareix de gent d'esquerreres dins del conjunt comarcal s'explica en primer lloc per les tensions socials que es visqueren al Berguedà en els anys anteriors a l'esclat de la guerra i que motivaren fortes represàlies contra militants d'esquerreres els quals es consideraven confidents o que en un moment o altre havien col.laborat amb els grups socials conservadors. En segon lloc perquè entre els executats al final de la guerra que estaven emboscats hi havia molts militants d'esquerra que fins i tot havien ocupat càrrecs durant el període de la guerra. Entre els executats destaca la

persona de Lluís Nicolau que havia participat en l'atemptat a Madrid que li va costar la vida al cap del govern d'aquells moments, Eduard Dato.

Una característica molt particular d'aquesta comarca és la gran quantitat de víctimes que es produïren en el moment de la retirada final i que fa que la cadència repressiva tingui el punt més alt de repressió el mes de febrer de 1939. Les circumstàncies d'aquestes execucions són iguals. És a dir, grups de gent emboscats, molts d'ells d'esquerres, foren descoberts pels darrers escamots en retirada i executats in situ.

SOLSONES

Com en altres casos la taxa repressiva d'aquesta comarca coincideix amb la mitjana de Catalunya (2,9 per mil).

Hem de destacar que les autoritats republicanes intentaren i aconseguiren en gran part evitar un gran nombre d'assassinats, acompanyant fins a la frontera d'Andorra persones que estaven en perill (cas del bisbe de la diòcesi) o fins a Barcelona (cas de mossèn Serra i Vilaró).

El conjunt de la violència al Solsonès queda emmarcat per fets puntuals com els de Vilurbina. Els enfrontaments amb els emboscats i les consegüents morts que es donen al llarg de l'any 1938. I les execucions que es produïren en el moment de la retirada de les tropes al final de la guerra.

La cadència repressiva reflecteix puntualment aquests fets ja que els moments més àlgids de violència es donaren pel mes de desembre de 1936 (fets de Vilurbina) i gener de 1939 (retirada final).

Quasi la meitat dels executats són pagesos, seguits pels religiosos que constitueixen exactament la quarta part del conjunt de represaliats.

Malgrat la poca coneixença de militància política concreta que tenim, hem de destacar que la dreta local es movia exclusivament a redós del Tradicionalisme, fet gens estrany si tenim en compte la història de la comarca. L'alt percentatge de militància d'esquerres, entre la coneguda, s'explica per la forta presència d'emboscats que en alguns casos atemptaren contra autoritats republicanes locals particularment destacades en la seva persecució.

LES GARRIGUES

La comarca de les Garrigues té un índex de repressió (5 per mil) superior a la mitjana de la Regió VIII (4,5 per mil) que, amb la regió V, té la taxa repressiva més alta de Catalunya, molt per damunt de la mitjana del conjunt del país (2,9 per mil).

Les raons d'aquesta alta repressió estarien en la marginació econòmica i social que la comarca sofria, fet que va donar lloc a uns radicals canvis en l'inici del període revolucionari. La formació de comitès va anar sovint acompanyada de la col·lectivització de les terres, i la represàlia contra els representants del vell ordre -Església i propietat.

També s'ha de valorar que les tensions polítiques i socials del període de la República -cas de fets d'octubre- generaren una dura repressió contra els qui hi participaren. Al mateix temps i sobre tot a partir de 1936 els sectors més reaccionaris d'alguns pobles garriguencs es comprometeren activament en l'imminent revolta militar del 19 de juliol. El cas més clar és el de l'Espluga Calva. El fracàs de l'intent sediciós motivà que tots aquells que hi havien participat fossin jutjats pel Tribunal popular de Lleida i condemnats a la pena de mort.

Es posa de manifest que amb la desaparició de l'ordre afloren tota mena de conflictes, el record dels quals ve heretat generació rere generació.

La majoria dels represaliats són pagesos que amb els propietaris conformen més de la meitat dels executats. Els religiosos és el segon grup social represaliat, valorant, però, que a cada poble hi ha alguna víctima del clergat. Seguidament tot el conjunt de poblacions que genera una societat rural, la repressió de la qual és resultat d'una determinada opció i actitud política.

L'única comarca de Catalunya on la militància predominant és Falange és aquesta. La raó s'explica per l'important

Lleida de falangistes que hi havia a l'Espluga Calva i que participaren armats el 19 de juliol a Lleida.

El Tradicionalisme és l'opció política més extensa globalment a tots els pobles, a redós de la qual es generava el pensament conservador a la comarca.

Nogensmenys és significativa la militància d'esquerres, en aquest cas predominantment ERC, fruit de la represàlia que s'exerceix en el moment del trencament del front, tant en l'ofensiva de març-abril de 1938 com en la de desembre de 1938, avantsala del final de la guerra a Catalunya.

A part d'aquestes circumstàncies la cadència repressiva es manifesta els tres primers mesos de guerra, per disminuir fortament des de l'octubre fins al febrer de 1937.

LA NOGUERA

Aquesta comarca, la més extensa de Catalunya, té un índex repressiu del 3,2 per mil, més baix que el de la Regió VIII (4,5 per mil) i una mica superior al de Catalunya (2,9 per mil).

La capital de la comarca té una taxa repressiva molt per damunt de la mitjana comarcal (7,1 per mil) i no hem d'oblidar que en un sol dia, sota la presència i pressió de milicians forasters, foren executats 17 balaguerins.

El poble amb un nivell repressiu més alt és Os de Balaguer (17,8 per mil). L'explicació rau en el fet que dins el municipi hi havia el convent de Bellpuig de les Avellanès, de l'orde marista, i hem situat en aquest poble, on legalment tenien la residència, molts d'aquests religiosos executats, tot i que alguns ho foren a Barcelona o en altres indrets de Catalunya.

Precisament del total de represaliats de la comarca, més de la meitat són religiosos, i ens mostra que l'anticlericalisme era molt arrelat entre alguns grups que tingueren el poder durant els primers mesos de la guerra. La presència milicians forasters incidí en aquesta repressió religiosa i per la comarca es formaren escamots que es dedicaren exclusivament a perseguir els capellans.

El segon grup remarcable de represaliats és el dels pagesos, fet gens estrany si tenim en compte el caràcter agrícola de la comarca.

Dins de la militància coneguda tenim com a grup més represaliat el dels tradicionalistes i requetés, de sempre el grup més bel.ligerant contra els sectors d'esquerra. En les lluites socials d'abans de la guerra hi havia hagut algun mort entre les esquerres, i aquestes n'acusaven com a responsables els tradicionalistes.

Els moments més alts de violència a la comarca foren els mesos d'agost i setembre. Durant la primavera de 1938, quan una part de la comarca és ocupada per les tropes franquistes, tornen a aparèixer fets aïllats de violència que es repetiran en el moment de la ruptura definitiva del front a finals d'aquest any de 1938.

LA SEGARRA

L'extensa i poc poblada comarca de la Segarra coneix una repressió elevada (5,8 per mil), justament el doble de la mitjana de Catalunya (2,9 per mil), i també per sobre de la mitjana de la Regió VIII (4,5 per mil).

El que cal ressaltar d'aquesta comarca és l'alt índex de repressió religiosa (71,1%) concentrat a la capital, Cervera, on tenien Col·legi i Seminari els claretians. Amb tot, moltes d'aquestes morts no es donaren a la mateixa comarca, sinó que algun grup de religiosos fou detingut quan marxava de la ciutat els primers dies de la revolució i afusellats al cementiri de Lleida.

Aquesta persecució religiosa portada a terme per homes d'acció de la pròpia comarca és d'un caire anticlerical violent, fortament primitiu, que recull un prolongat i secular enfrontament entre dos concepcions ideològiques antagòniques que al llarg del segle XIX varen veure's reforçades durant les lluites que liberals i carlins van mantenir de forma permanent.

En el cas de Cervera destaca un grup d'homes d'acció, que al voltant de la FAI i utilitzant el seu poc control real de l'ordre a la comarca, imposa el propi, que sovint es confon amb el terror més gratuït. La personalitat d'un dels seus més destacats components, Casteràs, és paradigmàtica. Té un germà capellà, segarrenc d'arrel, persona que coneix moltes de les víctimes, vinculat a ambients republicans, esdevé el jutge més intransigent en el que considera més convenient per la defensa revolucionària.

La repressió es dirigeix vers els representant més destacat del món polític conservador o tradicional, també a qui ha exercit càrrecs polítics a l'època de la Dictadura. D'aquí l'aclaparadora militància tradicionalista o bé de la Lliga. Encara que a totes les comarques

amb poca vida política i una atàvica i difícil situació econòmica la catalogació que era assumida per tothom era ser de dretes o d'esquerres.

L'esclat de violència veu un punt relatiu força alt seguidament a l'aixafament de la revolta militar, però un punt extraordinàriament elevat és durant el mes d'octubre, quan tingué lloc l'assassinat dels claretians; després disminueix fins a desaparèixer pel gener de 1937. Pel maig de 1938 i al final de la guerra apareix puntualment algun fet de violència arbitrària.

SEGRIA

Aquesta comarca té l'índex de repressió més alt (5,8 per mil) de la Regió VIII, juntament amb la Segarra. És el doble de la mitjana de Catalunya (2,9 per mil), cosa que la fa de les més altes del país.

Les execucions es donaren primordialment a Lleida, amb un índex del 10,2 per mil, que fa que sigui la capital de província catalana amb més repressió. Aquesta repressió depassa la meitat del nombre de víctimes del conjunt de la comarca. Altres repressions exercides fora de la capital de Ponent, ho són per ordre del Tribunal Popular de Lleida.

A Lleida es produí un grau de violència únic en tot el període bèl·lic a Catalunya. Assassinats en plena via pública, assalts i consegüents "picades" a la presió provincial i les matances col·lectives més nombroses de tot Catalunya. Aquesta situació a "Lleida la roja" motivà la intervenció del govern de la Generalitat, a finals de setembre, per a posar fre a un paroxisme passional que tot ho arrabassava i on els drets jurídics més elementals no eren respectats.

A la resta de la comarca els nivells més alts de repressió coincideixen generalment amb pobles on hi ha extenses zones de secà. És on més es manifesten les diferències socials i econòmiques. El cas de Llardecans és resultat de la revolta armada de la dreta local el 19 de juliol. Tant Almenar com Almacelles tenen una repressió que és resultat de la suma de represàlies de l'època revolucionària i de les que es varen donar en el moment de l'ocupació del Segrià per les tropes franquistes la primavera de 1938.

L'anticlericalisme es manifestà amb tota virulència al Segrià. Una tercera part de les víctimes són religioses,

a les quals s'hauria d'afegir les que es produïren a causa del seu catolicisme.

Seguidament els pagesos i jornalers aporten un altre percentatge professional significatiu. El fet de ser la capital, guarnició militar que a més a més es revoltà el 19 de juliol, explica la nombrosa presència entre els represaliats de militars i forces d'ordre públic.

La militància ens és poc coneguda, entre ella destaca l'extrema dreta tradicionalista i la conservadora. En ambdós casos lligada a partits d'àmbit i obediència estatal.

Paral·lel a l'esfondrament del vell ordre hi hagué una allau de violència que es mostra des del mateix 19 de juliol i que perdurarà fins al setembre de 1936. Tot i la normalització del Tribunal Popular a finals del mes d'octubre, aquest tingué una actuació més radical que els altres de Catalunya i el nivell d'execucions es manté alt durant els mesos de novembre i desembre. Fins al mes de maig de 1937 no s'aturen del tot les represàlies.

URGELL

Es la comarca de les terres de Ponent amb l'índex de repressió (1,8 per mil) menor. La Regió VIII té una taxa del 4,5 per mil, recordem que la general de Catalunya és del 2,9 per mil.

La meitat dels municipis no sofriren represàlies. A la resta dels pobles de la comarca, Tàrrega i Anglesola aporten la meitat de les víctimes.

El grup social perseguit fou el religiós. Sovint la repressió local només cau sobre el capellà. Les congregacions religioses de Tàrrega van ser delmades per aquesta bel·licositat anticlerical. Seguidament, l'altre grup amb major nombre d'executats és el de propietari i pagès.

En una comarca d'absolut predomini rural l'adscripció política estava en el concepte "ser de dretes o esquerres". D'aquí que no hi hagi una militància concreta de partit en el 87,3% dels represaliats. De la xifra coneguda, una tercera part eren militants de la Lliga, opció catalana de dretes.

La repressió va durar fins al febrer de 1937, però és durant els tres primers mesos de guerra quan es produïren la major part de les víctimes. L'arribada del front a la primavera de 1938 provoca de bell nou casos aïllats de represàlia. Igualment succeirà pel gener de 1939, durant la retirada final de Catalunya.

ALT URGELL

És la comarca que té l'índex més alt (4,5 per mil) de la Regió IX, molt superior a la mitjana de Catalunya (2,9 per mil).

El nucli de població que va rebre preferentment la repressió és la ciutat de la Seu d'Urgell. Més de la meitat de les víctimes són veïnes de la vella capital episcopal, fet que determina una tal elevada taxa de repressió (10,9 per mil).

Hi ha dos moments àlgids de repressió a la comarca. Un centralitzat a la Seu el mes d'octubre de 1936, moment en què el control del poder local queda a mans d'homes de la CNT-FAI que, amb un determinat ajut de militants procedents de Barcelona, foragiten o anul·len el control relatiu a la reraguarda que fins aquells moments havia tingut ERC. També és concloent el fet cabdal de ser terra fronterera ja que, formant com una mena d'eix amb els homes de "El Cojo de Málaga" del cantó àcrata de Puigcerdà, imposen el més ferotge domini a la zona.

L'altre moment àlgid de repressió es produeix al final de la guerra, quan la comarca es convertí en una de les darreres zones de reraguarda. El pas d'unitats republicanes en retirada, sense línies de defensa ni comanaments reals, fa que hi hagi represàlies sobre nuclis de població civil pagesa, cas de Noves de Segre on, amagats davant la crida per a fer fortificacions o a una defensa impossible, l'únic que esperen, davant el caire definitiu que pren la guerra a Catalunya, és el final de la contesa.

El grup social més afectat per la violència és el de pagès-pastor fill de la terra, que va rebre majoritàriament les represàlies del final de la guerra. Després,

a un nivell similar, religiosos i petits comerciants, molts d'ells de la Seu d'Urgell. No és casual la presència de militars en un percentatge idèntic al de propietaris si tenim en compte que, per la situació de pas internacional que té la comarca, hi havia guarnició militar i forces d'ordre públic.

La militància més comuna és carlina, lògica en una comarca d'aquestes característiques. Seguidament, la d'esquerres, fet que palesa que les represàlies de finals de la guerra foren realitzades de forma cega i indiscriminada.

PALLARS JUSSÀ

La comarca del Pallars Jussà, una de les més extenses de Catalunya, té un índex de repressió del 2,4 per mil. És inferior a la mitjana de la Regió IX (2,7 per mil) i de la del país (2,9 per mil).

La meitat dels municipis, 21, van sofrir represàlies en alguns dels seus habitants, sovint només el capellà. Les dues úniques poblacions que depassen la xifra de mil veïns presenten unes taxes superiors a la mitjana comarcal d'una forma acusada. Així, la Pobla de Segur (3,2 per mil) i Tremp (3,9 per mil).

En el comitè de Tremp una persona poc arrelada a la ciutat, el mestre Màxim Cid, de molt propera relació amb el clergat i amb el sector social conservador, de cop i volta, amb l'arribada a Tremp de milicians procedents de Barcelona, s'erigí en el capítol de la violència exercida a la comarca. Algunes de les represàlies efectuades són resultat de la presència d'escamots de milicians procedents de Lleida i Barcelona amb la col.laboració d'elements de la comarca.

Així s'explica l'elevat percentatge (52,6%) de religiosos entre els represaliats. A continuació l'altre grup social significativament represaliat és el format per pagès, pastor i jornaler.

De la poca militància concreta que coneixem, fixem-nos que és majoritària la d'esquerres. Aquest fet és degut, en primer lloc, a l'eliminació d'algun capítol dels primers mesos del període revolucionari -cas de Cid-. En segon lloc, a la represàlia executada a Salàs contra dos individus del Front Popular, acusats de conducta immoral respecte a la sexualitat. En tercer lloc, a les execucions efectuades sobre persones d'esquerra quan la comarca esdevingué front de guerra.

La violència arriba a la comarca a l'agost, mes de màxima repressió. Fins al desembre de 1936 es donaren casos de represàlia que tornaren a ressorgir a l'abril de 1938 i en el moment de la retirada de l'exèrcit republicà, a les acaballes de la guerra.

PALLARS SOBIRA

Es la comarca amb l'índex més baix de repressió de tot Catalunya (0,9 per mil), també molt per sota de la mitjana regional (2,7 per mil).

L'esclat revolucionari té un impacte migrat en referència a l'abast de la violència sobre la vida de les persones. Influeix la seva marginació geogràfica i el seu allunyament dels centres de decisió de la vida política catalana.

Dels 30 municipis de la comarca, només 8 tenen víctimes. D'aquestes, la gran majoria són capellans (72,7%). Les difícils comunicacions entre els diferents pobles no són obstacle per la persecució de l'estament religiós que simbolitzava, en una zona de nivell polític qualitatiu feble, la ideologia conservadora contrària a la Revolució.

La proximitat de la frontera va permetre la fugida de tothom qui temia per la seva seguretat, possibilitat superior en aquest cas, ja que l'efecte de les represàlies es manifestaria amb uns dies de retard per la influència de comitès foranis (Seu d'Urgell i Tremp).

Fins i tot l'actuació d'aquests comitès foranis arribà, en el seu afany repressiu, a abatre un membre del comitè de Tirvia que era acusat de protegir o facilitar la fugida utilitzant el caràcter fronterer de la comarca, de persones amenaçades per aquests comitès.

VALL D'ARAN

L'aleshores aïllada comarca de la Vall d'Aran tingué una repressió (1,7 per mil) per sota de la mitjana de Catalunya (2,9 per mil), amb unes característiques no homologables a la resta del conjunt de comarques catalanes.

Les fites repressives són: contra les forces d'ordre públic -carrabiners- que varen ser executats fora de la comarca. Contra tres veïns de Vilamós i les execucions que s'efectuaren per l'abril de 1938, durant la retirada, un altre cop sobre professionals de l'exèrcit i forces d'ordre públic.

Per tant, és una repressió tangencial que no gravita sobre el conjunt de la població de la Vall i es dona com un fenomen aliè a la vida comarcal. El propi cas de Vilamós ocorre amb posterioritat als mesos de més violència repressiva.

EXECUTATS PER REGIONS (0/00)

Comarca	Població	Executats (0/00)
<u>Regió I</u>		
Baix Llobregat	90.903	211 (2,3)
Barcelonès	1.189.666	2.498 (2,1)
Maresme	100.367	245 (2,4)
Vallès Occidental	147.922	399 (2,7)
Vallès Oriental	64.695	130 (2,0)
Total	1.593.553	3.483 (2,2)
<u>Regió II</u>		
Alt Empordà	66.674	162 (2,4)
Baix Empordà	55.985	101 (1,8)
Garrotxa	41.384	89 (2,2)
Gironès	78.407	210 (2,7)
Selva	50.660	103 (2,0)
Total	293.110	665 (2,3)
<u>Regió III</u>		
Alt Camp	30.199	98 (3,2)
Alt Penedès	45.426	163 (3,6)
Baix Penedès	15.826	69 (4,4)
Garraf	31.040	89 (2,9)
Tarragonès	52.204	235 (4,5)
Total	174.695	654 (3,7)
<u>Regió IV</u>		
Baix Camp	56.820	203 (3,6)
Conca de Barberà	25.277	100 (4,0)
Priorat	18.040	106 (5,9)
Ribera d'Ebre	29.308	134 (4,6)
Total	129.445	543 (4,2)

Comarca	Població	Executats (0/00)
<u>Regió V</u>		
Baix Ebre	58.490	228 (3,9)
Montsià	41.310	87 (2,1)
Terra Alta	21.457	227 (10,6)
Total	121.257	542 (4,5)
<u>Regió VI</u>		
Cerdanya	11.355	52 (4,6)
Osona	73.501	316 (4,3)
Ripollès	33.525	77 (2,3)
Total	118.381	445 (3,8)
<u>Regió VII</u>		
Anoia	43.463	127 (2,9)
Bages	101.397	333 (3,3)
Berguedà	40.158	128 (3,2)
Solsonès	11.874	35 (2,9)
Total	196.892	623 (3,2)
<u>Regió VIII</u>		
Garrigues	30.865	153 (5,0)
Noguera	49.337	159 (3,2)
Segarra	22.021	128 (5,8)
Segrià	89.565	523 (5,8)
Urgell	38.988	71 (1,8)
Total	230.776	1.034 (4,5)
<u>Regió IX</u>		
Alt Urgell	19.935	89 (4,5)
Pallars Jussà	23.972	57 (2,4)
Pallars Sobirà	12.873	11 (0,9)
Vall d'Aran	5.949	10 (1,7)
Total	62.639	167 (2,7)

ALTRES VÍCTIMES DE FETS PUNTUALS DE VIOLÈNCIA

Ponts de Molins	42
La Tallada	13
El Collell	48
Vilasacra	23
Costes de Garraf	20
Represàlies fets de Maig	58
Total	<hr/> 204

QUADRE RESUM EXECUTATS (0/00)

Regió I	3.483	(2,2)
Regió II	665	(2,3)
Regió III	654	(3,7)
Regió IV	543	(4,2)
Regió V	542	(4,5)
Regió VI	445	(3,8)
Regió VII	623	(3,2)
Regió VIII	1.034	(4,5)
Regió IX	167	(2,7)
Altres víctimes	204	
Total	<hr/> 8.360	(2,9)

CADÈNCIA REPRESSIVA CATALUNYA 1936-1939

Donant un cop d'ull a la gràfica resultant de la violència i repressió a Catalunya durant la guerra civil es veu molt clar que fou en els primers mesos quan es produïren la majoria de les execucions.

De les 8.360 víctimes, coneixem la data de la mort de 7.700, xifra que ens permet doncs, considerar com a definitiu el resultat d'aquesta gràfica. També queda clar que durant tots els mesos de la guerra apareix una o altra víctima, si bé segons el període de la mateixa el nombre i les circumstàncies són ben diferents.

Des del 19 de juliol fins el 30 de setembre hem localitzat un total de 4.682 persones executades arreu de Catalunya. Això representa més del 50 per cent del total de víctimes que es produïren en tota la guerra i un promig de 65 persones per dia. Si aquests primers mesos hi afegim les persones executades fins el desembre de 1936 tenim que la xifra augmenta fins les 6.400 persones. Això representa que des de juliol fins a desembre del total de persones executades a Catalunya durant tota la guerra, un 80 per cent ho foren aquests mesos.

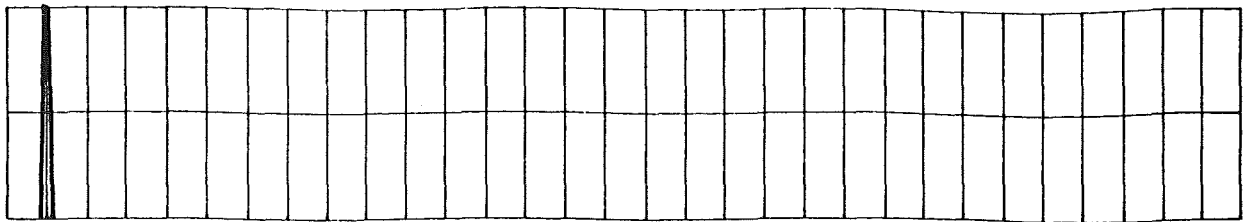
A partir de gener de 1937, tot i l'augment de febrer, la gràfica va decreixent fins a arribar a uns nivells mí-nims a partir de juny de 1937. Fins el març de 1938 no tornem a tenir un augment considerable de la repressió que tindrà el seu punt més àlgid el mes d'abril motivat per l'arribada de la guerra a Catalunya i la consegüent onada de violència que amb aquest motiu es produí en algunes comarques catalanes que es convertiren en front de guerra.

Juliol i agost d'aquest any tenen també una remarcable cadència repressiva motivada per les execucions decretades per ordre del Tribunal d'Espionatge i Alta Traició que arribaran al seu punt més alt el dia 11 d'agost de 1938.

Durant el final de la guerra, en una situació de desgavell i descontrol, es produiran arreu de Catalunya fets

aïllats de violència, els més importants contra grups de detinguts que foren executats els darrers dies i en indrets propers a la frontera. En total des de desembre de 1938 fins el febrer de 1939 un total de 360 persones foren executades; xifra aquesta que representa un 4 per cent del conjunt d'executats a Catalunya durant tota la guerra.

2200
2100
2000

1600
1500
1400
1300
1200
1100
1000
900
800
700
600
500
450
400
350
300
250
200
150
100
75
50
25
0

CADÈNCIA REPRESSIVA A CATALUNYA 1936 - 1939

JL AG S O N D G F M A MG J JL AG S O N D G F M A MG J JL A S O N D G F
1936 1937 1938 1939

